

พระราชอำนาจในการพระราชทานอภัยโทษของพระมหากษัตริย์
หลังเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ.2475

รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว

เมื่อคณะผู้ก่อการซึ่งเรียกตัวเองว่า "คณะราษฎร" ได้ดำเนินการยึดอำนาจเปลี่ยนแปลงการปกครองในวันที่ 24 มิถุนายน พ.ศ.2475 แล้ว ได้ออกประกาศฉบับหนึ่งมีข้อความโจมตีระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวตลอดจนพระราชวงศ์อย่างรุนแรง ทั้งนี้โดยมีจุดประสงค์จะให้ประชาชนทั่วไปสนับสนุนการปฏิวัติให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี¹ ซึ่งการกล่าวโจมตีนี้ พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ไม่อาจจะทรงชี้แจงหรือป้องกันพระองค์ได้ แต่ประการใด²

ในเวลาต่อมาผู้แทนคณะราษฎร โดยพันเอกพระยาพหลพลพยุหเสนาเป็นหัวหน้าคณะ ได้เข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทขอพระราชทานอภัยโทษในการที่ได้ล่วงละเมิดทำการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พร้อมทั้งทูลเกล้าฯ ถวายพระราชกำหนดนิรโทษกรรมในคราวเปลี่ยนแปลงการปกครองแผ่นดิน พุทธศักราช 2475

ศูนย์วิทยทรัพยากร

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

1 รัฐสภาและกรมศิลปากร, พระราชประวัติและพระราชกรณียกิจในพระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดล พระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว (กรุงเทพมหานคร : กรมศิลปากร, 2524), หน้า 171-172.

2 ธานีทร กรัยวิเชียร, พระมหากษัตริย์ไทยในระบอบประชาธิปไตย (กรุงเทพมหานคร : กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, 2519), หน้า 106.

เพื่อทรงลงพระปรมาภิไธย ได้ทรงลงพระปรมาภิไธย พระราชทานนิรโทษกรรม แก่คณะราษฎร¹

อนึ่ง หลังจากได้มีการตราพระราชกำหนดนิรโทษกรรมได้ไม่นาน คณะราษฎรได้นำดอกไม้ธูปเทียน เข้าทูลเกล้าฯถวายขอพระราชทานอภัยโทษอีกครั้งหนึ่ง ที่บังอาจกระทำการและกล่าวล่วงเกินพระองค์ บรรพชัตริย์ และพระราชมวงศจักรี ซึ่งพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวก็พระราชทานอภัยโทษให้ คำกราบบังคมทูลขอพระราชทานอภัยโทษมีดังนี้

"คำกราบบังคมทูลขอพระราชทานอภัยโทษ

ขอเดชะ ฝ่าละอองธุลีพระบาทปกเกล้าปกกระหม่อม

การที่ข้าพระพุทธเจ้าทั้งหลายได้เริ่มทำการเปลี่ยนแปลงการปกครองครั้งนี้ ก็ด้วยมุ่งหวังประโยชน์แก่ชาติโดยดียวเห็นเกล้าด้วยกระหม่อมว่าทุก ๆ ประเทศที่เป็นเอกราชก็มีธรรมนูญการปกครองกันทั่วไปแล้ว หากประเทศสยามได้มีกับเขาบ้าง ก็จะได้เป็นโอกาสให้ราษฎรเป็นจำนวนมากได้มีส่วนช่วยเหลือได้ฝ่าละอองธุลีพระบาท ในราชการแผ่นดินเต็มกำลังความสามารถจริง ๆ การนี้ได้เป็นไปโดยเรียบร้อยด้วยประการทั้งปวง ก็เนื่องด้วยได้ฝ่าละอองธุลีพระบาทได้ทรงตั้งพระราชหฤทัยดีต่อประชาชนชาวสยาม และทรงพระกรุณาช่วยเหลือส่งเสริมทุกประการ ตลอดจนพระราชทานอภัยโทษแก่พวกข้าพระพุทธเจ้าโดยพระราชกำหนดนิรโทษกรรมนั้นด้วยพระมหากรุณาธิคุณ ทั้งนี้ย่อมตระหนักอยู่แก่ใจข้าพระพุทธเจ้าแล้ว

¹ รัฐสภาและกรมศิลปากร, พระราชประวัติและพระราชกรณียกิจ..., หน้า 175.

การที่ข้าพระพุทธเจ้าได้ประกาศว่าข้อความในวันเปลี่ยนแปลง
ด้วยถ้อยคำรุนแรง กระหอบกระเทือนถึงได้ฝ่าละอองธุลีพระบาท และพระบรม
วงศานุวงศ์ ก็ด้วยมุ่งถึงผลสำเร็จทันทีทันใดเป็นใหญ่ สมเด็จพระมหากษัตริยาธิราช
ในพระบรมวงศ์จักรี ตลอดจนพระบรมวงศานุวงศ์หลายพระองค์ได้ทรงมี
ส่วนทศความเจริญมาสู่ประเทศสยามตามกาลสมัย บัดนี้ได้ทรงพระกรุณาโปรด
เกล้าฯให้พวกข้าพระพุทธเจ้ามาเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท ข้าพระพุทธเจ้าทั้ง
หลายจึงขอพระราชทานพระบรมราชวโรกาสนี้ กราบบังคมทูลขอพระราชทาน
อภัยโทษอีกครั้งหนึ่ง เป็นคำรับสนองในถ้อยคำที่ได้ประกาศไป

การจะควรประการใด แล้วแต่จะทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระ
หม่อม

ขอเดชะ 1 "

พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงมีพระราชดำรัสตอบว่า

"ข้าพเจ้าขอขอบใจท่านทั้งหลายเป็นอย่างยิ่ง ในการที่ได้มาทบทวนข้อ
ขมาต่อตัวข้าพเจ้าและพระราชวงศ์จักรีในวันนี้ การกระทำของท่านในวันนี้ทำให้
รู้สึกยินดีเป็นอย่างยิ่ง ไม่ใช่นิติที่ท่านมาขอขมาแก่ตัวข้าพเจ้าโดยเฉพาะ เพราะ
ข้าพเจ้าเองก็ให้อภัยโทษแก่ท่านทั้งหลายมานานแล้ว เพราะเข้าใจในความ
ประสงค์ของท่านดี ท่านกระทำการในคราวนี้ก็เพื่อหวังประโยชน์ต่อชาติจริง ๆ
ข้าพเจ้าได้ตั้งใจช่วยเหลือท่านให้ทำการเป็นผลสำเร็จเรียบร้อยอย่างดีที่สุดที่จะ
เป็นได้โดยที่ข้าพเจ้ามีความเห็นใจในความคิดของท่าน ข้อที่ข้าพเจ้าตั้งใจมากนั้น
คือ ในคำขอขมานั้นท่านได้กล่าวถึงสมเด็จพระมหากษัตริยาธิราช และเจ้านายใน
พระราชวงศ์จักรีว่า ได้ทรงมีส่วนในการนำความเจริญมาสู่ประเทศสยาม
ด้วยหลายพระองค์ด้วยกันซึ่งเป็นความจริง ในคำประกาศวันที่ 24 มิถุนายนนั้น

1 ชาลี เอี่ยมกระสินธุ์ (นายสุจินดา), พระปกเกล้าฯ กษัตริย์นัก
ประชาธิปไตย (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์สยาม, 2519), หน้า 288-289.

ข้อความที่ทำให้ข้าพเจ้าเองและสมาชิกของพระราชวงศ์จักรีรู้สึกโทมัสอย่างยิ่ง คือ ในข้อที่ทำให้เข้าใจว่าพระราชวงศ์จักรีมิได้ทำประโยชน์ให้แก่ประเทศสยามอย่างหนึ่งอย่างใดเลย ข้อนั้นทำให้สมาชิกในพระราชวงศ์จักรีทั่วไปโทมัสน้อยใจและแค้นเคืองมาก เมื่อท่านได้กล่าวแก้ไขในวันนี้แล้ว ข้าพเจ้าหวังว่าจะเป็นผลสมานไมตรีระหว่างพระราชวงศ์จักรีกับพวกท่านและราษฎรทั่วไป ทำให้ได้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันได้ อันที่จริงเจ้านายในพระราชวงศ์จักรีทุกพระองค์ ย่อมทรงถือเป็นหน้าที่ของพระองค์ที่จะทำอะไรให้เป็นประโยชน์แก่บ้านเมือง จึงได้ทรงรับราชการในกระทรวงต่าง ๆ ทุกพระองค์ตามแต่จะทำได้ แต่ตามวิสัยธรรมดาของคนและตระกูลอันใหญ่ ก็ย่อมมีสมาชิกมีความสามารถยิ่งหย่อนกว่ากัน เป็นธรรมดา และย่อมมีทำการพลาดพลั้งบ้าง ข้าพเจ้าเชื่อว่าถ้าเจ้านายได้ทรงทำประโยชน์ให้แก่ประเทศชาติของเราเช่นนี้ ก็ย่อมจะล้างความโทมัสทั้งหลายทั้งปวงของข้าพเจ้าเอง และพระราชวงศ์จักรีได้สิ้น นอกจากนี้ข้าพเจ้ามีความยินดีมากที่ท่านได้คิดมาหาวิธีขอขมาวันนี้เอง โดยที่ข้าพเจ้าไม่ได้ร้องขออย่างหนึ่งอย่างใดเลย การที่ท่านทำเช่นนี้ย่อมเป็นเกียรติยศแก่ท่านเป็นอันมาก เพราะท่านทั้งหลายได้แสดงว่ามีธรรมะในใจ และเป็นคนที่สุจริตและใจเป็นนักเลง คือ เมื่อท่านรู้สึกว่าได้ทำอะไรที่เกินไปพลาดพลั้งไปบ้าง ท่านก็ยอมรับผิดโดยดีและโดยเปิดเผย การกระทำเช่นนี้เป็นของที่หายาก และต้องใจเป็นนักเลงจริง ๆ จึงจะทำได้ เมื่อท่านได้ทำพิธีเช่นนี้ในวันนี้ ก็แสดงให้เห็นชัดว่า การใด ๆ ที่ท่านได้ทำไปนั้น ท่านทำไปเพื่อหวังแก่ประโยชน์แก่ประเทศแท้จริง ท่านได้แสดงว่าท่านเป็นผู้มีน้ำใจกล้าหาญทุกประการ ท่านกล้ารับผิดเมื่อรู้สึกว่าคนได้ทำการพลาดพลั้งไป ดังนี้เป็นทางที่ทำให้ประชาชนรู้สึกไว้ใจในตัวท่านยิ่งขึ้นอีกเป็นอันมาก ในข้อนี้ทำให้ข้าพเจ้ารู้สึกยินดีเป็นอันมาก

เพราะฉะนั้นที่สุดในที่สุดนี้ ข้าพเจ้าขอให้พรแก่ท่านทั้งหลาย ขอจงเจริญด้วยอายุ วรรณะ สุขะ พละ ปฏิภาณทุกประการ มีกำลังกาย กำลังน้ำใจ เพื่อจะสามารถทำงานให้เป็นประโยชน์แก่ประเทศของเราสืบไป¹ "

1 รัฐสภาและกรมศิลปากร, พระราชประวัติ..., หน้า 176.

ต่อมาคณะราษฎรได้นำร่างพระราชบัญญัติธรรมนูญการปกครองแผ่นดินสยามชั่วคราว พุทธศักราช 2475 ขึ้นทูลเกล้าฯ ถวายเพื่อทรงลงพระปรมาภิไธย จากนั้นได้ประกาศใช้เป็นกฎหมายสูงสุดในการปกครองประเทศ ในวันที่ 27 มิถุนายน พ.ศ. 2475

พระราชบัญญัติธรรมนูญการปกครองแผ่นดินสยามชั่วคราวฉบับนี้ มีผลเป็นการเปลี่ยนแปลงพระราชฐานะและพระราชอำนาจของพระมหากษัตริย์จากระบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ (Absolute Monarchy) มาเป็นพระมหากษัตริย์ภายใต้รัฐธรรมนูญ (Constitutional Monarchy) กล่าวคือ อำนาจสูงสุดในการปกครองประเทศ ซึ่งแต่เดิมเป็นของพระมหากษัตริย์ แต่พระองค์เดียว ในฐานะที่ทรงเป็นองค์รัฐอธิปัตย์ ตกเป็นของราษฎรทั้งหลาย โดยมีบุคคลหรือคณะบุคคล ได้แก่ กษัตริย์ สภาผู้แทนราษฎร คณะกรรมการราษฎร และศาลเป็นผู้ใช้อำนาจแทนราษฎร ตามมาตรา 1 และมาตรา 2 แห่งพระราชบัญญัติธรรมนูญการปกครองแผ่นดินสยามชั่วคราว พุทธศักราช 2475¹

ในเวลาเดียวกันธรรมนูญการปกครองแผ่นดินฉบับแรกนี้ ได้กำหนดพระราชฐานะเป็นการถวายพระเกียรติแก่พระมหากษัตริย์ โดยให้พระมหากษัตริย์ทรงเป็นองค์พระประมุขสูงสุดของประเทศ ตามมาตรา 3 ซึ่งบัญญัติว่า

"กษัตริย์เป็นประมุขสูงสุดของประเทศ พระราชบัญญัติก็ดี คำวินิจฉัยของศาลก็ดี การอื่น ๆ ซึ่งจะมีบทกฎหมายระบุไว้โดยละเอียดเฉพาะก็ดี จะต้องกระทำในนามของกษัตริย์"²

ผลของการเปลี่ยนแปลงพระราชฐานะและพระราชอำนาจของพระมหากษัตริย์ตามพระราชบัญญัติธรรมนูญการปกครองแผ่นดินสยามชั่วคราวนี้เอง

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

1 สำนักงานเลขาธิการรัฐสภา ศูนย์บริการทางวิชาการและกฎหมาย, รวมกฎหมายรัฐธรรมนูญ (พ.ศ. 2475-2521) (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการรัฐสภา, 2523), หน้า 2.

2 เรื่องเดียวกัน.

ทำให้แนวความคิดของการใช้พระราชอำนาจในการพระราชทานอภัยโทษของพระมหากษัตริย์ต้องเปลี่ยนแปลงไปอย่างใหญ่หลวง กล่าวคือ อำนาจในการอภัยโทษซึ่งเป็นพระราชอำนาจของพระมหากษัตริย์โดยโบราณราชประเพณีอันมีมาแต่บรรพกาลนั้น ได้ถูกกำหนดให้เป็นอำนาจของคณะกรรมการราษฎร ตามความในมาตรา 30 ซึ่งบัญญัติว่า

"คณะกรรมการราษฎรมีอำนาจให้อภัยโทษ แต่ให้หน้าความขึ้นขอพระบรมราชานุญาตเสียก่อน"¹

อย่างไรก็ตาม เมื่อได้มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยามฉบับถาวร ในวันที่ 10 ธันวาคม พ.ศ. 2475 แล้ว รัฐธรรมนูญก็ได้บัญญัติรับรองอำนาจในการอภัยโทษให้เป็นพระราชอำนาจของพระมหากษัตริย์คฺงเดิม โดยถือเป็นการใช้พระราชอำนาจในทางบริหาร ดังที่บัญญัติไว้ในหมวด 4 คณะรัฐมนตรี มาตรา 55 ความว่า

"พระมหากษัตริย์ทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจที่จะพระราชทานอภัยโทษ"²

อาจถือได้ว่า ความตามมาตรา 55 ของรัฐธรรมนูญฉบับถาวรนี้ คือ การนำพระราชอำนาจในการพระราชทานอภัยโทษของพระมหากษัตริย์มาบัญญัติไว้เป็นลายลักษณ์อักษร และมีผลบังคับใช้อย่างจริงจังเป็นครั้งแรก หลังจากที่มีความพยายามที่จะนำพระราชอำนาจในการพระราชทานอภัยโทษของพระมหากษัตริย์มาบัญญัติไว้เป็นลายลักษณ์อักษรแล้วครั้งหนึ่งในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เมื่อครั้งที่ได้มีการร่างพระราชกฤษฎีกาที่ 1 ว่าด้วยราชประเพณีกรุงสยาม หากต้องล้มเหลวลง เพราะมิได้มีการประกาศใช้เป็นกฎหมาย ดังได้เคยกล่าวมาแล้วในบทที่ 2

อนึ่ง เมื่อพิจารณาถึงข้อความที่บัญญัติไว้ในมาตราข้างต้น อาจกล่าวได้ว่าพระราชอำนาจในการพระราชทานอภัยโทษของพระมหากษัตริย์ในยุค

1 เรื่องเดียวกัน, หน้า 12.

2 เรื่องเดียวกัน, หน้า 34.

สมบูรณาญาสิทธิราชย์นั้น เมื่อเปลี่ยนมาเป็นพระมหากษัตริย์ภายใต้รัฐธรรมนูญแล้ว ยังคงเป็นพระราชอำนาจเด็ดขาดและเป็นพระราชอำนาจเฉพาะพระองค์โดยแท้

นอกจากนั้นยังมีบทบัญญัติมาตราสำคัญในรัฐธรรมนูญอีกบางมาตรา ที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงของพระราชอำนาจในการพระราชทานอภัยโทษของพระมหากษัตริย์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงแนวความคิดและรูปแบบของการพระราชทานอภัยโทษที่ปรากฏในสมัยสมบูรณาญาสิทธิราชย์ ไม่ว่าจะเป็นการพระราชทานอภัยโทษในรูปของพระบรมราชวินิจฉัยในอรรถคดีต่าง ๆ การพระราชทานอภัยโทษแก่ผู้ต้องโทษซึ่งทูลเกล้าฯ ถวายฎีกา หรือเป็นการพระราชทานอภัยโทษเป็นการทั่วไป ทั้งนี้จะได้พิจารณาความเปลี่ยนแปลงในแนวความคิดและรูปแบบของแต่ละกรณีไป ดังนี้

ส่วนที่ 1 การเปลี่ยนแปลงแนวความคิดและรูปแบบของการพระราชทานอภัยโทษในรูปของพระบรมราชวินิจฉัยในอรรถคดีต่าง ๆ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยาม ซึ่งประกาศใช้เมื่อวันที่ 10 ธันวาคม พ.ศ. 2475 มีบทบัญญัติในส่วนที่เป็นสาระสำคัญอยู่ 2 มาตรา ที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงแนวความคิดและรูปแบบของการพระราชทานอภัยโทษที่ปรากฏในรูปของพระบรมราชวินิจฉัยในอรรถคดีต่าง ๆ ได้แก่ มาตรา 58 และมาตรา 60 ในหมวด 5 ว่าด้วยศาลซึ่งบัญญัติว่า

"การพิจารณาพิพากษาอรรถคดี ท่านว่าเป็นอำนาจของศาลโดยเฉพาะซึ่งจะต้องดำเนินตามกฎหมาย และในนามพระมหากษัตริย์"¹

1 เรื่องเดียวกัน.

"ผู้พิพากษาย่อมมีอิสระในการพิจารณาพิพากษาอรรถคดีให้เป็นไปตามกฎหมาย"¹

ความเปลี่ยนแปลงของแนวความคิดและรูปแบบ ซึ่งเป็นผลมาจากทฤษฎีทั้งสองมาตราข้างต้นนั้นก็คือ การที่อำนาจในการวินิจฉัยอรรถคดี ซึ่งโดยโบราณราชประเพณีถือเป็นพระราชอำนาจของพระมหากษัตริย์แต่เพียงพระองค์เดียว นั้น เปลี่ยนเป็นอำนาจของศาล ทำให้อำนาจในการวินิจฉัยอรรถคดีตกอยู่กับศาลทั้งหมดโดยบริบูรณ์ และเป็นผลให้อำนาจตุลาการซึ่งเคยเชื่อมโยงกับอำนาจบริหารในยุคของการปฏิรูปกฎหมายและการศาลต้อง แยกตัวออกเป็นอิสระโดยเด็ดขาด ประเพณีเดิมที่ศาลต้องนำความขึ้นกราบบังคมทูล ในคดีที่มีโทษประหารชีวิต หรือจำคุกตลอดชีวิต ทูลขอพระบรมราชวินิจฉัยจึงสิ้นสุดลงโดยผลของรัฐธรรมนูญ ยังผลให้รูปแบบของการพระราชทานอภัยโทษในรูปของพระบรมราชวินิจฉัยในอรรถคดีต่าง ๆ จึงสิ้นสุดลงด้วย

อย่างไรก็ตาม รูปแบบของการพระราชทานอภัยโทษในรูปของพระบรมราชวินิจฉัยในอรรถคดีต่าง ๆ ก็ยังมีได้สิ้นสุดลงโดยเด็ดขาด ทั้งนี้เพราะมาตรา 14 ในกฎหมายลักษณะอาชญา ยังมีบทบัญญัติว่าด้วยการประหารชีวิต ซึ่งให้ศาลต้องนำความขึ้นกราบบังคมทูลเพื่อขอพระบรมราชานุญาต ดังนั้น เพื่อให้สอดคล้องกับหลักการในรัฐธรรมนูญ ใน พ.ศ. 2477 รัฐบาลจึงได้เสนอขอแก้ไขกฎหมายลักษณะอาชญา ร.ศ. 127 (พ.ศ. 2451) ต่อสภาผู้แทนราษฎร โดยให้ยกเลิกมาตรา 14 ซึ่งความเดิมมีว่า

"ถ้าจะลงอาชญาประหารชีวิตแก่ผู้ใด ท่านให้นำความขึ้นกราบบังคมทูลพระกรุณาเสียก่อน ต่อได้รับพระราชทานพระบรมราชานุญาตแล้ว จึงให้เอาตัวมันไปประหารชีวิต ณ คาบลงและเวลาที่เจ้าพนักงานผู้มีหน้าที่ในการอันนั้นจะเห็นสมควร"

และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 35.

"มาตรา 14 ถ้าจะลงอาชญาประหารชีวิตแก่ผู้ใด ท่านให้เอาตัวไปประหารชีวิต ณ ศาลและเวลาที่เจ้าพนักงานผู้มีหน้าที่ในการนั้นจะเห็นสมควร แต่ห้ามมิให้เอาตัวไปประหารชีวิตภายในกำหนด 30 วัน นับแต่วันคำพิพากษาถึงที่สุด"¹

ปรากฏว่า สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้อภิปรายโต้เถียงในประเด็นนี้กันอย่างกว้างขวาง สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรบางนายมีความเห็นว่า การแก้ไขมาตรานี้มีผลเป็นการเปลี่ยนแปลงโบราณราชประเพณีเดิม เพราะการจะนำผู้ใดไปประหารชีวิตนั้น จะต้องนำความขึ้นกราบบังคมทูลขอพระบรมราชานุญาตเสียก่อน ต่อเมื่อได้รับพระบรมราชานุญาตแล้วจึงจะนำไปประหารชีวิตได้ การแก้ไขโบราณราชประเพณีเช่นนี้ จึงถือเป็นการลิดรอนพระราชอำนาจและลิดรอนสิทธิของประชาชน ทั้งจะเป็นการขัดแย้งกับหลักรัฐธรรมนูญในข้อที่ว่า พระมหากษัตริย์ทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจที่จะพระราชทานอภัยโทษ²

รัฐบาลโดย น.ต.หลวงธำรงนาวาสวัสดิ์ ได้แถลงชี้แจงต่อสภาผู้แทนราษฎรว่า

"การแก้และยกเลิกมาตรานี้ ก็เพราะมีความประสงค์อันแรกที่จะแบ่งเบาพระราชภาระในการที่จะต้องลงพระปรมาภิไธยพระราชทานพระบรมราชานุญาตให้ประหารชีวิต ซึ่งเป็นการสมควรยิ่งที่ไม่ควรมิให้พระมหากษัตริย์ทรงรับผิดชอบด้วยในเรื่องเช่นนั้น ประกอบด้วยเวลานี้ประเทศสยามดำเนินการปกครองในระบอบรัฐธรรมนูญ การกระทำใด ๆ ของพระมหากษัตริย์ต้องมีรัฐมนตรีรับผิดชอบอยู่โดยทั่วไปแล้ว และตามรัฐธรรมนูญมาตรา 58 ก็บัญญัติว่า การตัดสินใจ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

1 สำนักงานเลขาธิการรัฐสภา, รายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎรสมัยที่ 2 วิสามัญ พ.ศ.2477 เรื่อง พิจารณาร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายลักษณะอาชญา พ.ศ.2477 ฉบับที่ 3 (พระนคร : สำนักงานเลขาธิการรัฐสภา, 2477), หน้า 547.

2 เรื่องเดียวกัน, หน้า 549-554.

ความยอมเด็ดขาดไปทางศาลอันเป็นอำนาจจะ เพาะ เพราะฉะนั้นจึงหมดความ
จำเป็นที่พระมหากษัตริย์จะต้องพระราชทานพระบรมราชานุญาตอีกครั้งหนึ่ง แต่
อย่างไรก็ดี การยกเลิกบทบัญญัติข้างต้นหาได้กระทบกระเทือนถึงพระราชอำนาจที่
จะพระราชทานอภัยโทษตามมาตรา 55 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยาม
ไม่ พระราชอำนาจนี้ยังคงอยู่เช่นเดิม เมื่อมีฎีกาขอพระมหากษัตริย์ขึ้นมา... ก็
ทรงพระราชทานพระบรมราชวินิจฉัยได้ตามสมควรแก่พระมหากษัตริย์"¹

นอกจากนั้น พระราชวงศ์เธอ กรมหมื่นนราธิปพงศ์ประพันธ์ (หม่อมเจ้า
วรรณไวทยากร วรวรรณ) ที่ปรึกษาของรัฐบาลในเวลานั้นยังได้ทรงชี้แจงเพิ่มเติม
ต่อสภาผู้แทนราษฎรว่า

"การที่รัฐบาลขอแก้ไขในเรื่องนี้ คือต่อไปไม่ต้องนำคำพิพากษา
ประหารชีวิต หรือจำคุกตลอดชีวิต ขึ้นทูลเกล้าฯ ถวายนั้น ก็เพื่อจะให้เข้ารูป
เข้าหลักรัฐธรรมนูญทั่วไปและหลักรัฐธรรมนูญของเราโดยละเอียด เพราะแต่
เดิมตามประเพณีนั้นพระมหากษัตริย์ทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจทุกแผนก คืออำนาจ
นิติบัญญัติ อำนาจบริหาร และอำนาจตุลาการ ศาลฎีกาตามประเพณีเดิมก็ไม่ใช่
ศาลโดยแท้ แต่ก่อนนี้เคยเป็นกรรมการทูลเกล้าฯ ถวายเห็นทูลเกล้าฯ ถวาย ต่อเมื่อพระ
ราชทานพระบรมราชานุมัติแล้ว จึงจะเป็นพระราชวินิจฉัยหรือคำพิพากษาของศาล
แต่เมื่อได้มีรัฐธรรมนูญขึ้นแล้ว เราได้แยกอำนาจออกไปเป็น 3 อย่าง ถ้าท่านดู
รัฐธรรมนูญของเราจะเห็นได้ว่า แบ่งไปเป็นคนละหมวดทีเดียว ถ้าดูหมวดที่ 5
คืออำนาจศาลแล้วจะเห็นว่าคำพิพากษารรคคดีท่านว่าเป็นอำนาจของ
ศาลโดยละเอียด ซึ่งจะตั้งคาเนรตามกฎหมาย และในนามของพระมหากษัตริย์
ความมุ่งหมายอันนี้ก็อยากจะแยกอำนาจตุลาการออกไปให้เป็นอิสระทีเดียว และ
เป็นนโยบายของรัฐบาลนี้เหมือนกันที่จะแยกอำนาจตุลาการออกไปเป็นอิสระเสีย
ในบัดนี้คือ เมื่อได้มีรัฐธรรมนูญแล้ว ศาลฎีกาของเราก็ได้ปฏิบัติเป็นศาลชั้น คือ
หมายความว่าคำพิพากษานั้นก็เป็นคำพิพากษาที่เด็ดขาด โดยไม่ต้องนำความขึ้น

1 เรื่องเดียวกัน, หน้า 555-556.

กราบบังคมทูลพระกรุณาก่อนอย่าง เช่นที่ได้เคยทูลมาแต่เดิม เพราะแต่เดิมตาม ประเพณีนั้นเป็นความเห็นคือเมื่อได้รับพระบรมราชานุมัติแล้วจึงจะเป็นคำพิพากษา ในบัดนี้ศาลฎีกาเป็นศาลชั้นแล้วโดยอาศัยรัฐธรรมนูญ เพราะฉะนั้นศาลฎีกาก็ออก คำพิพากษา มีคำพิพากษาคตามมาตรา 58 นี้ เมื่อเป็นเช่นนี้และถ้าจะนำความขึ้น กราบบังคมทูล ถ้าจะดูตามหลักกฎหมายเรียกว่า แชงชั้น เพื่อขอพระบรม ราชานุญาตหรือแชงชั้นแล้วจึงจะเป็นคำพิพากษาที่พระราชทานโดยสมบูรณ์ คือ หมายความว่า การที่นำขึ้นทูลเกล้าฯ ภาย เช่นนั้นเป็นการนำขึ้นถวายใน ทางตุลาการไม่ใช่ว่าฝ่ายบริหาร คือแปลว่าพระมหากษัตริย์ยังทรงมีส่วนในคำ พิพากษานั้นด้วย นี่คือ ประเพณีเดิมที่ได้นำความขึ้นกราบบังคมทูล

แต่ในข้อเดียวกันตามความเห็นของข้าพเจ้าเข้าใจว่ามาตรา 40 หรือ อะไรนั้น ข้าพเจ้าจำไม่ได้แน่ ก็เป็นข้อที่ลดหย่อนผ่อนโทษลงไปด้วย คราวนี้ตาม หลักรัฐธรรมนูญของเราการที่จะลดหย่อนผ่อนโทษนั้น ก็เป็นอำนาจของฝ่ายบริหาร ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 55 และถ้าสิ่งเกิดตามมาตรานั้นแล้วอยู่ในหมวดฝ่าย บริหาร ดังนี้โดยอาศัยรัฐธรรมนูญทั่วไป คือหมายความว่าให้อำนาจตุลาการ เรา ควรจะปล่อยเขาให้อำนาจตุลาการเป็นอิสระ เมื่อศาลฎีกาคัดสินแล้ว ควรจะ บังคับคดีให้เป็นไปตามคำพิพากษาที่เด็ดขาดแล้ว ครั้นจะนำความขึ้นกราบบังคมทูล อีกก็จะ เป็นการขอแชงชั้น คือแปลว่า พระมหากษัตริย์จะต้องทรงเข้ามา เกี่ยวข้องในทางตุลาการคือในทางพิพากษานั้นด้วย แต่ตามรัฐธรรมนูญมาตรา 58 ซึ่งข้าพเจ้าอ่านแล้วนั้น ท่านไม่ทรงเข้ามาเกี่ยวข้องคือปล่อยให้ศาลเขา แต่ใน บางกรณีที่เราจะลดหย่อนผ่อนโทษนั้น อาศัยอำนาจทางฝ่ายบริหารทรงพระกรุณา พระราชทานอภัยโทษ ดังนั้นรัฐบาลจึงขอเสนอให้แก้เสียให้เข้าหลักรัฐธรรมนูญ คือแปลว่าปล่อยให้อิสระภาพแก่ศาลเขาเต็มที่ เมื่อศาลพิพากษาคดีถึงที่สุดแล้ว ก็เป็นอันสมบูรณ์ทีเดียว และโดยปกติก็ต้องบังคับคดีไปตามคำพิพากษานั้น มิฉะนั้น แล้วอำนาจฝ่ายตุลาการจะเสื่อมจะไม่บริบูรณ์ แต่ในกรณีเช่นนั้น ถ้าจะขอรับพระ มหาคกรุณาลดหย่อนโทษแล้ว ก็ควรจะไปทางฝ่ายบริหาร อาศัยมาตรา 55 ในการ พระราชอภัยโทษหลักมีอยู่เช่นนี้ แม้แต่อังกฤษ ฝรั่งเศสก็ดี ในการบังคับคดีเมื่อ ศาลพิพากษาคดีถึงที่สุดแล้ว เขาไม่ต้องนำความขึ้นกราบบังคมทูล แต่ถ้าจะให้พระ

ราชทานอภัยโทษแล้วต้องนำความขึ้นกราบบังคมทูล¹

อย่างไรก็ตามแม้รัฐบาลจะได้แถลงชี้แจงถึงความจำเป็นในการขอ
แก้ไขมาตรา 14 กฎหมายลักษณะอาญาต่อสภาตามที่กล่าวมาข้างต้นแล้วก็ตาม
สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรบางนายก็ยังคงมีความข้องใจสงสัย

นายฮั่ว ตามไท สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จังหวัดกำแพงเพชร แถลง
ว่า

"ตามมาตรา 14 ข้าพเจ้ายังข้องใจอยู่เล็กน้อย อยากจะขอแปรผู้คดี
เดิมคำว่า "ถ้าจะลงอาชญาประหารชีวิตแก่ผู้ใด ท่านให้นำความกราบบังคมทูล
พระกรุณาเสียก่อน จึงให้นำเอาไปประหารชีวิต" เพราะที่รัฐธรรมนูญมาตรา 2
มีว่า บวงชนชาวสยามให้พระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขแล้ว เมื่อจะเอาบุคคลผู้
นั้นไปประหารชีวิต ก็ควรจะนำความกราบบังคมทูลให้ทรงทราบ ไม่ต้องขอพระ
บรมราชานุญาต เพื่อเป็นฐานะเคารพเป็นทางจรรยาเท่านั้น"

รัฐบาลแถลงตอบว่า

ถ้าสมาชิกมีความประสงค์เช่นนั้น ในการปฏิบัติเป็นการภายในรัฐบาล
ทำได้ เรื่องนี้เป็นเรื่องที่ไม่ควรจะไปลงไว้ในกฎหมาย แต่รัฐบาลรับรองว่าจะ
ปฏิบัติเป็นการภายใน คือกราบบังคมทูลให้ทรงทราบ²

ในเวลาต่อมา รัฐบาลได้นำร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมาย
ลักษณะอาญา พ.ศ. 2477 ซึ่งสภาผู้แทนราษฎรได้ลงมติแล้วนั้นขึ้นทูลเกล้าฯ
ถวายพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ซึ่งในระหว่างนั้นได้ทรงประทับ
รักษาพระเนตร ณ ต่างประเทศ เพื่อทรงลงพระปรมาภิไธย แต่พระองค์ไม่ทรง

1 เรื่องเดียวกัน, หน้า 562-565.

2 เรื่องเดียวกัน, หน้า 600-603.

เห็นห้องด้วยในหลักการบางประการ¹ จึงพระราชทานร่างพระราชบัญญัตินั้นคืนไป
ยังสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งปรากฏว่า สภาผู้แทนราษฎรได้ลงมติยืนยันตามร่างเดิม
รัฐบาลจึงนำร่างพระราชบัญญัตินั้นขึ้นทูลเกล้าฯ ถวาย เพื่อขอให้ทรงลงพระ
ปรมาภิไธยอีกครั้งหนึ่งตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แต่พระองค์ก็ไม่ทรง
ลงพระปรมาภิไธยคืนมาภายในกำหนดในรัฐธรรมนูญ² ความสัมพันธ์ระหว่าง
พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวและคณะรัฐบาลในช่วงเวลานั้น จึงอยู่ใน
ภาวะที่เลวร้ายลง

ส่วนที่ 2 การเปลี่ยนแปลงแนวความคิดและรูปแบบของการพระราชทานอภัยโทษ แก่ผู้ต้องโทษซึ่งทูลเกล้าฯ ถวายฎีกา

หลักการตามรัฐธรรมนูญมาตรา 58 และมาตรา 60 ซึ่งให้อำนาจ
ในการวินิจฉัยอรรถคดีเป็นอำนาจของศาลโดยเฉพาะ นอกจากจะทำให้ศาลมี
อำนาจในการพิจารณาพิพากษาคดีโดยอิสระ โดยที่คำตัดสินของศาลในคดี

1 ปรากฏตามบันทึกย่อการไปเฝ้าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ครั้งที่ 1 เมื่อวันที่ 12 ธันวาคม พ.ศ. 2477 เมื่อประทับอยู่ ณ ประเทศอังกฤษ โดย
ได้ทรงมีพระราชปรารภในส่วนที่เกี่ยวกับการแก้ไขวิธีการประหารชีวิตว่า ทรง
เห็นด้วยซึ่งไม่ให้พระองค์ท่านทรงเซ็นประหารชีวิต เพราะไม่ใช่ของสนุก แต่
ข้อพระทัยในการบังคับคดีครั้งสุดท้าย ซึ่งทรงเห็นว่าควรจะได้ผ่านพระบาท
สมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงเห็นว่ารัฐบาลควรกระทำการให้แน่นอนว่าในระหว่าง
ทูลเกล้าฯ ถวายฎีกาจะไม่มี การบังคับคดี เช่น ออกเป็นพระราชบัญญัติว่า
ด้วยวิธีร้องทุกข์ คู่ ซาลี เอี่ยมกระสินธุ์, เบื้องหลังพระปกเกล้าฯ สละราชสมบัติ
(กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์วิद्याนุกูล, 2516), หน้า 40.

2 ประยุทธ์ ลิทธิพันธ์, เก้าแผ่นดิน (ธนบุรี: สำนักพิมพ์กรุงธน, 2504), หน้า 562-563.

ใด ๆ ก็ถือเป็นที่สุดเด็ดขาด ไม่ต้องนำขึ้นกราบบังคมทูลเพื่อขอพระบรมราชวินิจฉัย เพื่อให้มีผลบังคับในชั้นสุดท้าย อันเป็นผลให้การพระราชทานอภัยโทษในรูปของ พระบรมราชวินิจฉัยในกรณีคดีต่าง ๆ ต้องสิ้นสุดลงไปแล้ว ยังเป็นผลให้แนว ความคิดและรูปแบบของการพระราชทานอภัยโทษแก่ผู้ต้องโทษซึ่งทูลเกล้าฯ ถวายฎีกาบางประการต้องสิ้นสุดลงด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การพระราชทานอภัยโทษ แก่ผู้ต้องโทษซึ่งทูลเกล้าฯ ถวายฎีกาก่อนมีการบังคับโทษตามมาตรา 39 ของพระ ราชบัญญัติวิธีพิจารณาความมีโทษสำหรับใช้ไปพลางก่อน ร.ศ.115 ซึ่งให้สิทธิแก่ ผู้ต้องคดีตัดสินโทษประหารชีวิตหรือจำคุกตลอดชีวิต สามารถทูลเกล้าฯถวายฎีกา เพื่อขอความเป็นธรรมในข้อตัดสินนั้น โดยนำขึ้นทูลเกล้าฯ ถวายพร้อมกับคำ พิพากษาศาลเพื่อประกอบพระบรมราชวินิจฉัย เนื่องจากเป็นส่วนหนึ่งของ รูปแบบของการพระราชทานอภัยโทษในรูปของพระบรมราชวินิจฉัยในกรณีคดีต่าง ๆ นั้นเองจึงได้กล่าวมาแล้ว

อย่างไรก็ตาม การสิ้นสุดรูปแบบของการพระราชทานอภัยโทษทั้งสอง ประการข้างต้น โดยผลของรัฐธรรมนูญนั้นหาได้เป็นผลให้สิทธิในการทูลเกล้าฯ ถวายฎีกาขอพระราชทานอภัยโทษของนักโทษซึ่งมีมาแต่ยุคสมบูรณาญาสิทธิราชย์ต้อง สิ้นสุดลงด้วยไม่ ไม่ว่าจะเป็นการทูลเกล้าฯถวายฎีกาของนักโทษซึ่งต้องคดีตัดสิน ประหารชีวิต หรือนักโทษ ซึ่งต้องคดีตัดสินให้จำคุกอยู่ในจองจำซึ่งเป็นการพระราช ทานอภัยโทษแก่ผู้ต้องโทษซึ่งทูลเกล้าฯ ถวายฎีกาหลังมีการบังคับโทษแต่เดิม หาก ในยุคเปลี่ยนแปลงการปกครองเช่นนี้ จำเป็นต้องจัดวางหลักเกณฑ์และวิธีการใน การทูลเกล้าฯขอพระราชทานอภัยโทษเสียใหม่เพื่อให้เหมาะสมแก่สมัย ด้วยเหตุนี้ พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว จึงทรงมีพระราชบัญญัติถึงรัฐบาล "ขอให้ จัดการออกพระราชบัญญัติวางระเบียบการทูลเกล้าฯถวายฎีกาในเรื่องขอพระราช ทานอภัยโทษ"¹

¹ รัฐสภาและกรมศิลปากร, พระราชประวัติและพระราช กรณียกิจ..., หน้า 208.

รัฐบาลได้สนองพระราชบัณฑิตว่า

คณะรัฐมนตรีได้ประชุมปรึกษาลงมติแก้ไขร่างประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเกี่ยวกับการพระราชทานอภัยโทษแล้วดังนี้

"มาตรา 263 ผู้ต้องคำพิพากษาให้รับโทษอย่างใด ๆ หรือผู้ที่มีประโยชน์เกี่ยวข้อง เมื่อคดีถึงที่สุดแล้วมีอำนาจทูลเกล้าฯ ถวายเรื่องราวต่อพระมหากษัตริย์ขอรับพระราชทานอภัยโทษ

เรื่องราวเช่นนี้ ให้ยื่นต่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยภายในกำหนดสิบห้าวันนับแต่วันคดีถึงที่สุด

ถ้าผู้ถวายเรื่องราวต้องขังหรือจำคุก จะยื่นเรื่องราวต่อพระท้าวพระยาเรือนจำก็ได้ เมื่อรับแล้วให้พระท้าวพระยาจัดส่งไปยังรัฐมนตรีนั้นโดยทันที

เป็นหน้าที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย ถวายเรื่องราวต่อพระมหากษัตริย์ พร้อมทั้งความเห็นว่าการพระราชทานอภัยโทษหรือไม่

ในกรณีซึ่งไม่มีผู้ใดถวายเรื่องราว ถ้ารัฐมนตรีคุกกล่าวแล้วเห็นเป็นการสมควรตามความยุติธรรม จะถวายคำแนะนำต่อพระมหากษัตริย์ให้พระราชทานอภัยโทษแก่ผู้ต้องคำพิพากษานั้นก็ได้

ถ้าไม่มีพระบรมราชวินิจฉัยคดียังรัฐมนตรีภายในกำหนดสองเดือนนับแต่วันทรงรับเรื่องราว ให้ถือว่าเรื่องราวนั้นตกไป"¹

ครั้นเมื่อได้ทอดพระเนตรร่างบทกฎหมายดังกล่าวแล้ว ทรงพระราชวิจารณ์ว่า การกำหนดขั้นตอนในการทูลเกล้าฯ ถวายฎีกา และการพระราชทานอภัยโทษดังกล่าว เป็นการลิดรอนสิทธิของราษฎรซึ่งมีอยู่ก่อนแล้วให้ลดลง โดยจำกัดเวลาตายตัวว่า จะต้องมีการวินิจฉัยฎีกาภายในกำหนดสองเดือน นับแต่วันที่ทรงรับเรื่องราว หากมิได้มีพระบรมราชวินิจฉัยเป็นการใด ๆ ก็ถือว่าเรื่องราวนั้นตกไปและถือเสมือนได้ทรงปฏิเสธไม่พระราชทานอภัยโทษ ทรงมีพระราชกระแสถึงรัฐบาลว่า

¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 209.

"อันบทร่างมาตรา 263 ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาชญากรรมนั้น มิเป็นการตรงกันข้ามกับคำขอของข้าพเจ้าในเรื่องนี้ไปหมดทีเดียวหรือ และเป็นการตัดสิทธิซึ่งราษฎรมีอยู่ก่อนยื่นไปอีกมิใช่หรือ ร่างมาตรานี้ข้าพเจ้ายอมรับไม่ได้เลยทีเดียว"¹

รัฐบาลสนองพระราชกระแสว่า

"ในเรื่องมาตรา 263 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาชญากรรมนั้น ที่ว่าตรงกันข้ามกับคำขอของพระองค์ และเป็นการตัดสิทธิซึ่งราษฎรมีอยู่ก่อนนี้ รัฐบาลมองไม่เห็นว่าจะเสียหลักยุติธรรมอย่างไร เพราะราษฎรก็มีสิทธิทูลเกล้าฯถวายฎีกา ตลอดจนญาติและผู้มีส่วนได้เสียก็มีสิทธิทูลเกล้าฯ ถวายฎีกาขอพระราชทานอภัยโทษเช่นเดียวกัน มีข้อแตกต่างอันสำคัญอยู่ที่คือ ตามพระราชประสงค์นั้นเมื่อทูลเกล้าฯ ถวายฎีกาขึ้นไปแล้วจะปฏิบัติตามคำพิพากษาไม่ได้เลย ไม่ว่าเวลาจะล่วงพ้นไปนานสักเท่าใด แต่ตามร่างมาตรานี้ได้กำหนดเวลาไว้ว่า ถ้าไม่พระราชทานวินิจฉัยในฎีกา เมื่อล่วงพ้นกำหนดแล้วก็ถือว่าเสมือนได้ทรงปฏิเสธไม่พระราชทานอภัยโทษ และปฏิบัติตามคำพิพากษาได้ดังนี้ ปัญหาอยู่ที่ว่า จะควรกำหนดเวลาหรือไม่กำหนดเท่านั้น รัฐบาลเห็นควรกำหนดเวลา ถ้าเวลาในร่างประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาชญากรรมไม่พอจะขยายให้ยาวออกไปอีกก็ได้"²

ผลของความไม่เห็นพ้องในหลักการเกี่ยวกับถ้อยคำพระราชทานอภัยโทษนี้เอง เป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้ทรงตัดสินพระราชหฤทัยสละราชสมบัติในเวลาต่อมา ดังนั้น เมื่อพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงสละราชสมบัติแล้ว ปัญหาเกี่ยวกับการใช้พระราชอำนาจในการพระราชทานอภัยโทษของพระมหากษัตริย์ ทั้งในรูปของการพระราชทานอภัยโทษที่ในรูปของพระบรมราชวินิจฉัยในกรณีต่าง ๆ และการพระราชทานอภัยโทษแก่ผู้ต้องโทษซึ่งทูลเกล้าฯถวายฎีกาว่าควรจะเป็นไปในรูปใดจึงยังไม่เป็นที่ยุติ ครั้นล่วงมาถึงรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระ

1 เรื่องเดียวกัน.

2 เรื่องเดียวกัน.

พระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล แนวความคิดและรูปแบบของการใช้พระราชอำนาจในการพระราชทานอภัยโทษทั้งสองประการข้างต้น จึงเริ่มเป็นที่แน่นอนลงตัว ทั้งนี้จะได้กล่าวโดยละเอียดต่อไป

ส่วนที่ 3 การเปลี่ยนแปลงแนวความคิดและรูปแบบของการพระราชทานอภัยโทษเป็นการทั่วไป

เมื่อประเทศไทยได้เปลี่ยนแปลงการปกครองมาสู่ระบอบประชาธิปไตย โดยมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นพระประมุข และทรงใช้พระราชอำนาจภายในขอบเขตตามรัฐธรรมนูญแล้ว แนวความคิดเกี่ยวกับการพระราชทานอภัยโทษเป็นการทั่วไปเนื่องในโอกาสอันเป็นมิ่งมงคลของบ้านเมืองก็เปลี่ยนแปลงไปด้วย จากเดิมซึ่งการเป็นไปตามพระราชดำริและพระราชประสงค์ของพระมหากษัตริย์แต่เพียงพระองค์เดียวที่จะพระราชทานอภัยโทษแก่ผู้ต้องราชทัณฑ์ทั้งปวง โดยประกาศเป็นกฎหมายในรูปแบบต่าง ๆ กัน เช่น พระราชหัตถเลขา ประกาศพระบรมราชโองการ หรือพระราชกำหนด ไปสู่การซึ่งเป็นไปตามรัฐธรรมนูญโดยคำแนะนำและยินยอมของสภาผู้แทนราษฎร โดยมีประธานคณะกรรมการราษฎรเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ ซึ่งหมายความว่า การพระราชทานอภัยโทษเป็นการทั่วไปในยุคแรกของระบอบประชาธิปไตยนี้กระทำผ่านฝ่ายนิติบัญญัติ

ควรสังเกตว่าการพระราชทานอภัยโทษเป็นการทั่วไปโดยผ่านกระบวนการนิติบัญญัตินี้ ในยุคหลัง เปลี่ยนแปลงการปกครองนี้ ปรากฏเพียงครั้ง

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

เดียวเท่านั้น ในรูปของพระราชกำหนดอภัยโทษ¹ ได้แก่ พระราชกำหนดอภัยโทษในโอกาสที่ประเทศสยามได้มีธรรมนุญการปกครองแผ่นดิน ลงวันที่ 29 สิงหาคม พ.ศ. 2475 การพระราชทานอภัยโทษเป็นการทั่วไปในเวลาต่อมาได้กระทำผ่านฝ่ายบริหารโดยตลอด สำหรับเหตุผลในการตราพระราชกำหนดอภัยโทษฉบับนี้ ความว่า

"โดยที่สภาผู้แทนราษฎรถวายคำปรึกษาว่า ณ โอกาสที่ได้มีการประกาศใช้ธรรมนุญการปกครองแผ่นดินขึ้นเป็นครั้งแรกในกรุงสยามนี้ สมควรที่จะลดและอภัยโทษแก่ผู้ต้องพระราชอาญาให้ได้รับความชื่นชมทั่วหน้ากัน ส่วนผู้ที่พ้นจากเวรจำออกไปก็จะได้ตั้งหน้าพยายามบำเพ็ญตนเป็นพลเมืองดีได้เป็นกำลังของชาติบ้านเมือง"³

ทั้งนี้การปล่อยตัวหรือลดโทษนักโทษตามพระราชกำหนดนี้ ยึดถือหลักเกณฑ์เดียวกับพระราชกำหนดพระราชอภัยโทษพุทธศักราช 2475 ลงวันที่ 6 เมษายน พุทธศักราช 2475 เนื่องในวโรกาสงานสมโภชพระนครและฉลองบรม

1 ก่อนเปลี่ยนแปลงการปกครองแผ่นดินนั้นได้มีการพระราชทานอภัยโทษเป็นการทั่วไป 2 ครั้ง ได้แก่ การพระราชทานอภัยโทษเนื่องในวโรกาสพระราชพิธีบรมราชาภิเษก โดยตราเป็นพระราชกำหนดพระราชอภัยโทษ พ.ศ. 2468 และการพระราชทานอภัยโทษเนื่องในวโรกาสงานสมโภชพระนครและฉลองบรมราชานุสรณ์ โดยตราเป็นพระราชกำหนดพระราชอภัยโทษ พ.ศ. 2475 ลงวันที่ 6 เมษายน พ.ศ. 2475 ดูรายละเอียดในประชุมกฎหมายประจำศก เล่ม 38 กฎหมาย พ.ศ. 2468 หน้า 331-336. และประชุมกฎหมายประจำศก เล่ม 45 กฎหมาย พ.ศ. 2475 หน้า 1-5.

2 ประชุมกฎหมายประจำศก เล่ม 45 กฎหมาย พ.ศ. 2475, หน้า 251.

3 เรื่องเดียวกัน.

บรมราชานุสรณ์¹ ซึ่งการพระราชทานอภัยโทษในครั้งนั้น นับเป็นการใช้พระราชอำนาจในการพระราชทานอภัยโทษเป็นการทั่วไปครั้งสุดท้ายในฐานะของพระมหากษัตริย์ในระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์

ส่วนวิธีดำเนินการในการปล่อยและลดโทษนักโทษนั้นมาตรา 7 แห่งพระราชกฤษฎีกา² กำหนดให้ใช้วิธีปฏิบัติการในการปล่อยและลดโทษนักโทษ ตามวิธีปฏิบัติการในพระราชกฤษฎีกา³ กำหนดพระราชอภัยโทษลงวันที่ 6 เมษายน พุทธศักราช 2475 นั้นโดยอนุโลม²

อนึ่ง มีข้อที่น่าสังเกตว่า พระบรมราชโองการหรือราชานุญาต³ ซึ่งเคยบัญญัติไว้ท้ายพระราชกฤษฎีกา³ ตั้งแต่ครั้งรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวเรื่อยมาจนถึงรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว³ นั้น ครั้น

1 คู่มือเพิ่มเติมในประชุมกฎหมายประจำศก เล่ม 45, หน้า 2-3.

2 เรื่องเดียวกัน, หน้า 4-5.

3 พระบรมราชโองการหรือราชานุญาต³ ในสองรัชกาล มีข้อความคล้ายคลึงกันว่า

"บรรดาตามนุษย์หญิงชายที่ได้รับพระราชทานอภัยโทษให้ลดโทษล้างพ้นโทษครั้งนี้ จงตั้งกตเวทิตาเลื่อมใสแด่พระเดชพระคุณพระเจ้าอยู่หัว สงบเสงี่ยมเจียมตัว เป็นสุภาพหลายจายาเกรงพระราชอาญา ประพฤติคนให้สมแก่ที่ทรงพระกรุณาโปรดปราณี จงละพหุโทษกลีต่าข้าหันเข้าหาทางชอบ ประกอบเลี้ยงชีพโดยธรรมสุจริต อย่าได้ข้องคิดจองเวรอาฆาตพยาบาทเบียดเบียนกันให้เดือดเนื้อร้อนใจ ขออย่าได้ประสบทุกข์ไข้ภัยพิบัติลาเคียดรักชานคนเป็นสุขทุกเมื่อ ทวยราษฎร์ทั้งหลายจงมีชีวิตเอื้อเพื่อเผื่อแผ่สามัคคีรส ออกอมกนอมซึ่งกันและกันทุกชั้นทุกชาติ อย่าได้วิวาทก้าเกินแก่แย่งแสวงลาภที่ควรสงวนทรัพย์ศฤงฆารถึงซึ่งความสุขเกษมสอาด สงบจบสกลราชอาณาจักร เป็นศุภลักษณ์เลิศรัฐสมบัติขัตติยาธิปัตย์จำนง สำเร็จด้วยราชสงเคราะห์พระมหากษัตริย์บารมีซึ่งได้ทรงบำเพ็ญในอภิรักษ์ขัตติสมันนี้"

เปลี่ยนแปลงการปกครองแล้ว พระราชกำหนดพระราชอภัยโทษก็ไม่ปรากฏพระบรมราชโองการหรือราชานุญาตอื่นเลย

นอกจากนั้น ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวนี้เอง ได้มีการก่อกำเนิดรูปแบบของการพระราชทานอภัยโทษเป็นการทั่วไปขึ้นใหม่อีก 2 รูปแบบ ได้แก่ การนิรโทษกรรม และการล้างมลทิน ซึ่งวางอยู่บนแนวความคิดพื้นฐานของการอภัยโทษที่มีมาแต่เดิมนั้นเอง¹

การนิรโทษกรรม

รูปแบบใหม่ของการอภัยโทษซึ่งปรากฏขึ้นเป็นครั้งแรกในรูปของการนิรโทษกรรมนี้ ปรากฏในรูปของพระราชบัญญัติ ซึ่งตราโดยคำแนะนำยินยอมของสภาผู้แทนราษฎร ทั้งที่เรียกนามเป็นพระราชบัญญัตินิรโทษกรรมโดยตรง และที่เรียกเป็นอย่างอื่น ซึ่งในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ปรากฏการนิรโทษกรรม 5 ครั้ง คือ

ครั้งที่ 1 พระราชกำหนดนิรโทษกรรมในคราวเปลี่ยนแปลงการปกครองแผ่นดิน พุทธศักราช 2475 ลงวันที่ 26 มิถุนายน พุทธศักราช 2475

เหตุผลในการตราพระราชกำหนดนิรโทษกรรมฉบับนี้ก็เนื่องด้วยทรงเห็นว่าการที่คณะราษฎรได้ทำการยึดอำนาจการปกครองแผ่นดินไว้ก็ "ด้วยความมุ่งหมายจะให้มีการปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน"² และอันที่จริง "การปกครองด้วยวิธีมีพระธรรมนูญการปกครองนั้นเราก็ได้ทำไว้ก่อนแล้ว ที่ราษฎรคณะนี้กระทำมาเป็นการถูกต้องตามนิยมของเราอยู่ด้วย และด้วยเจตนาดีต่อประเทศชาติ อาณาประชาชนแท้ ๆ จะหาการกระทำหรือแต่เพียงเจตนาชั่วร้ายแม้แต่น้อยก็มีได้"³

¹ สุกัญ ธรรมมา, การศึกษาระบบการอภัยโทษ, หน้า 87.

² ประชุมกฎหมายประจำศก เล่ม 45 (กฎหมาย พ.ศ. 2475) :129.

³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 130.

ข้อที่น่าสนใจอย่างยิ่งก็คือ สารสำคัญในการตราพระราชกำหนดนี้ ก็ด้วยความมุ่งหมายเพื่อเป็นการนิรโทษกรรมแก่ "บรรดาการกระทำทั้งหลายทั้งสิ้น เหล่านั้นไม่ว่าของบุคคลใด ๆ ในคณะราษฎรนี้ หากว่าจะเป็นการละเมิดบทกฎหมายใด ๆ ก็ดี ห้ามมิให้ถือว่าเป็นการละเมิดกฎหมายเลย¹

ดังนั้น การนิรโทษกรรมจึงเป็นการยกให้ซึ่งความผิด หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือเป็นการทำให้ผู้กระทำผิดพ้นจากความผิดและความรับผิดชอบ โดยถือเสมือนว่าบุคคลนั้นมิได้กระทำความผิดเลย มิใช่เพียงแต่การละเว้นไม่บังคับโทษ โดยไม่มีผลเป็นการลบล้างความผิดดังเช่นการอภัยโทษ

ควรสังเกตว่า ความมุ่งหมายของการตราพระราชกำหนดนิรโทษกรรมฉบับนี้เพื่อลบล้างความผิดทางการเมือง เป็นสำคัญ ซึ่งจะพบว่า การนิรโทษกรรมแก่ผู้กระทำความผิดในระยะต่อมาเป็นการนิรโทษกรรมให้แก่ผู้กระทำความผิดทางการเมืองโดยเฉพาะ จุดนี้เป็นข้อแตกต่างที่สำคัญประการหนึ่งกับการอภัยโทษซึ่งมุ่งต่อการละเว้นโทษแก่ผู้ต้องพระราชอาญาทั้งปวง

ครั้งที่ 2 พระราชบัญญัติยกความผิดให้แก่ผู้กระทำผิดพระราชบัญญัติลักษณะเกณฑ์ทหารและผู้ขาดหนี้ราชการทหาร และตำรวจ พุทธศักราช 2475 ลงวันที่ 10 กันยายน พุทธศักราช 2475

ผู้อยู่ในข่ายได้รับการยกเว้นความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ได้แก่ "บรรดาผู้ที่กระทำผิดพระราชบัญญัติลักษณะเกณฑ์ทหารโดยเหตุต่าง ๆ ก่อนวันประกาศพระราชบัญญัตินี้ หักหนี้ยกความผิดเสีย มิให้ฟ้องร้องสืบไป"²

พึงสังเกตด้วยคำข้างต้นที่ว่า "หักหนี้ยกความผิดเสีย มิให้ฟ้องร้องสืบไป" นั้นแม้จะใช้ถ้อยคำที่แตกต่างกับถ้อยคำในพระราชกำหนดนิรโทษกรรมฉบับก่อนที่ว่า "หากจะ เป็นการละเมิดบทกฎหมายใด ๆ ก็ดี ห้ามมิให้ถือว่าเป็นการละเมิดกฎหมายเลย" ก็ตาม แต่มีผลเป็นการยกความผิดเหมือนกันทั้งสองกรณี

1 เรื่องเดียวกัน.

2 ประชุมกฎหมายประกาศ เล่ม 45 (กฎหมาย พ.ศ. 2475):

ครั้งที่ 3 พระราชบัญญัตินิรโทษกรรมในการจัดการที่คณะรัฐมนตรีลาออกเพื่อให้มีการเปิดสภาผู้แทนราษฎรตามรัฐธรรมนูญ พุทธศักราช 2476 ลงวันที่ 24 มิถุนายน พุทธศักราช 2476

เหตุผลสำคัญในการตราพระราชบัญญัตินิรโทษกรรมฉบับนี้ได้แก่ "การที่คณะทหารบก ทหารเรือ และพลเรือนคณะหนึ่งซึ่งเห็นความจำเป็นอันจะแก้ไขเหตุการณ์ที่ทำให้เสื่อมทรามความศักดิ์สิทธิ์แห่งรัฐธรรมนูญ เป็นเหตุให้กระทบกระเทือนต่อความปลอดภัยแห่งชาติบ้านเมือง จึงพร้อมใจกันเข้าจัดการที่คณะรัฐมนตรี... ลาออกจากตำแหน่งทั้งคณะ... ปรากฏว่าเหตุการณ์ได้เป็นไปโดยราบรื่นปกติเรียบร้อยมิได้รุนแรง สมควรได้รับพระมหากรุณาเพราะความหวังดีงาม และความละมุนละม่อมในการกระทำของคณะนี้"¹

พระราชบัญญัตินิรโทษกรรมฉบับนี้มุ่งหมายนิรโทษกรรมให้แก่ "บรรดาการกระทำทั้งหลายทั้งสิ้นเหล่านั้น ไม่ว่าของบุคคลใด ๆ ในคณะทหารบก ทหารเรือ และพลเรือนนี้ หากว่าจักเป็นการละเมิดบทกฎหมายใด ๆ ก็ดี ห้ามมิให้ถือว่าเป็นการละเมิดกฎหมายเลย"²

ควรสังเกตว่า การตรากฎหมายนิรโทษกรรมในครั้งนี้กระทำในรูปของพระราชบัญญัติ

ครั้งที่ 4 พระราชบัญญัติยกเว้นความผิดให้แก่ผู้ขาดหนี้ราชการทหารและตำรวจ พุทธศักราช 2476 ลงวันที่ 9 ธันวาคม พุทธศักราช 2476

ผู้อยู่ในข่ายได้รับการยกเว้นความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ได้แก่

"บรรดาทหารและตำรวจที่ถูกเกณฑ์ หรืออาสาสมัครหรือโดยสัญญาจ้างเข้าประจำราชการทหารหรือตำรวจตามพระราชบัญญัติลักษณะเกณฑ์ทหาร ซึ่งขาด

1 ประชุมกฎหมายประกาศ เล่ม 46 (กฎหมาย พ.ศ.2476): 218.

2 เรื่องเดียวกัน, หน้า 219.

หนังสือราชการไปก่อนวันประกาศใช้กฎอัยการศึก ลงวันที่ 12 ตุลาคม พุทธศักราช 2476 แล้วได้กลับเข้ามารับราชการทหารตามสังกัดของตนเองก่อนวันประกาศเลิกใช้กฎอัยการศึกโดยเจ้าหน้าที่ไม่ต้องจับกุมนั้น ท่านให้ยกเว้นความผิดเสีย มีให้ฟ้องร้องเอาโทษ"¹

ครั้งที่ 5 พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้กระทำการโดยสุจริตตามหน้าที่ในการปราบกบฏ พุทธศักราช 2476 ลงวันที่ 7 มีนาคม พุทธศักราช 2476

เหตุผลสำคัญในการตราพระราชบัญญัตินี้คือ "การปราบกบฏคราวนี้เป็นการรักษาความปลอดภัยและประโยชน์สุขของประชาชน ไม่สมควรจะให้ฟ้องร้องการกระทำความผิด ๆ ซึ่งเป็นการกระทำโดยสุจริตตามหน้าที่เนื่องในการปราบกบฏนั้น"²

พระราชบัญญัตินี้มุ่งคุ้มครองแก่ "การกระทำความผิด ๆ เนื่องในการปราบกบฏคราวนี้ ถ้าเป็นการกระทำโดยสุจริตตามหน้าที่ ซึ่งรัฐบาลได้มอบให้ไว้ ท่านว่าเป็นกรณีที่ฟ้องร้องไม่ได้ ไม่ว่าในทางแพ่งหรือทางอาญา"³

การล้างมลทิน

รูปแบบใหม่ของการอภัยโทษอีกประเภทหนึ่ง ซึ่งเกิดขึ้นในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวในรูปของการล้างมลทินนี้ ปรากฏในรูปของพระราชบัญญัติล้างมลทินผู้กระทำความผิดทางการเมือง ร.ศ. 130 พุทธศักราช 2475 ลงวันที่ 7 ธันวาคม พุทธศักราช 2475 โดยทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตราพระราชบัญญัตินี้ขึ้นไว้ด้วยคำแนะนำและยินยอมของสภาผู้แทนราษฎร⁴

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

- 1 ประชุมกฎหมายประจำศก เล่ม 46 (กฎหมาย พ.ศ. 2476):
- 2 เรื่องเดียวกัน หน้า 680.
- 3 เรื่องเดียวกัน.
- 4 ประชุมกฎหมายประจำศก เล่ม 45 (กฎหมาย พ.ศ. 2475): 680.

การล้างมลทินตามพระราชบัญญัตินี้มีผลให้ "บรรดาผู้ที่ถูกวางโทษสถานใด ๆ โดยพระบรมราชวินิจฉัยฉบับลงวันที่ 5 พฤษภาคม ร.ศ.137 นั้น ให้ได้รับพระราชทานล้างมลทินอันพึงเกิดแต่การที่ถูกวางโทษและการเสียไปซึ่งสิทธิใด ๆ อันเนื่องแต่การนั้นเสียสิ้น"¹

ดังนั้นการล้างมลทินตามพระราชบัญญัติฉบับนี้ จึงมีผลย้อนหลังเป็นการลบล้างคำพิพากษาเช่นเดียวกับการนิรโทษกรรมนั่นเอง นอกจากนั้นการล้างมลทินยังทำให้ได้รับสิทธิใด ๆ ซึ่งเสียไปเพราะการนั้นกลับคืนมาด้วย ซึ่งเป็นข้อแตกต่างกับการอภัยโทษอย่างมาก เพราะการอภัยโทษเป็นเพียงการยกเว้นการบังคับโทษเท่านั้น โดยไม่มีผลเป็นการให้สิทธิซึ่งเสียไปจากการมีคำพิพากษาลงโทษเช่นนั้นกลับคืนมา

ด้วยเหตุนี้การนิรโทษกรรม และการล้างมลทินซึ่งแม้จะมีรากฐานมาจากการพระราชทานอภัยโทษ แต่ก็มีลักษณะ เฉพาะตัวที่แตกต่างจากการอภัยโทษทั้งในด้านกระบวนการอันเป็นที่มา ตลอดจนหลักเกณฑ์ และผลของการนั้น ๆ จนมีลักษณะที่เป็นเอกเทศต่างหากจากการอภัยโทษอย่าง เด็ดขาดในเวลาต่อมา

โดยสรุปอาจกล่าวได้ว่า รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวในช่วงหลัง เปลี่ยนแปลงการปกครองนี้ แนวความคิดเกี่ยวกับการใช้พระราชอำนาจในการพระราชทานอภัยโทษนั้นบ่งว่ายังอยู่ในช่วงหัวเลี้ยวหัวต่อโดยแท้ อันสืบเนื่องมาจากความขัดแย้งระหว่างพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวและรัฐบาล ซึ่งเป็นผลกระทบต่อการใช้พระราชอำนาจในการพระราชทานอภัยโทษจนเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ทรงตัดสินพระราชหฤทัยสละราชสมบัติ รูปแบบของการพระราชทานอภัยโทษทั้ง 3 ประการ ไม่ว่าจะเป็นการพระราชทานอภัยโทษในรูปของของพระบรมราชวินิจฉัยในกรณีต่าง ๆ การพระราชทานอภัยโทษแก่ผู้ต้องโทษซึ่งทูลเกล้าฯ ถวายฎีกา ตลอดจนการพระราชทานอภัยโทษเป็นการทั่วไป จึงยังหาข้อยุติไม่ได้ว่าควรจะเป็นประการใด จนล่วงมาถึงรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระ

1 เรื่องเดียวกัน, หน้า 398.

พระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล แนวความคิดและรูปแบบของการพระราชทานอภัยโทษ จึงเริ่มเป็นที่แน่นอนลงตัวขึ้นกว่าในรัชกาลที่แล้วมา

รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล

เมื่อพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงตัดสินพระราชหฤทัยสละราชสมบัตินั้น ทรงสละสิทธิ์ที่จะตั้งผู้ครองราชสมบัติสืบต่อจากพระองค์¹ สถาปนาผู้แทนราษฎรจึงได้ลงมติให้กราบบังคมทูลอัญเชิญพระวรวงศ์เธอพระองค์เจ้าอานันทมหิดล พระโอรสในสมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมหลวงสงขลานครินทร์ และหม่อมสังวาลย์มhidล ๗ อัยยิกา ขึ้นครองราชสมบัติ ในเวลานั้นพระองค์มีพระชนมายุเพียง 9 พรรษา ยังไม่ทรงบรรลุนิติภาวะ จึงไม่อาจบริหารพระราชภาระของแผ่นดินด้วยพระองค์เอง ประกอบกับทรงมีพระสุขภาพไม่แข็งแรงนักทั้งยังต้องประทับอยู่ต่างประเทศ คือ สวิตเซอร์แลนด์เพื่อทรงศึกษาต่อ จึงจำเป็นต้องมีการตั้งคณะผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ขึ้น เพื่อปฏิบัติพระราชกรณียกิจในผู้เยาว์ทั้งบางในหน้าที่พระมหากษัตริย์ ซึ่งหมายความว่า คณะผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์เป็นผู้ใช้พระราชอำนาจของพระมหากษัตริย์ตามรัฐธรรมนูญแทน ในพระปรมาภิไธยพระมหากษัตริย์ ทั้งนี้ย่อมหมายรวมถึงการใช้พระราชอำนาจในการพระราชทานอภัยโทษซึ่งเป็นพระราชอำนาจของพระมหากษัตริย์ประการหนึ่งตามรัฐธรรมนูญ ที่ต้องกระทำผ่านคณะผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ในพระปรมาภิไธยพระมหากษัตริย์ด้วย ทั้งนี้ปรากฏว่าตลอดเวลาสิบปีเศษในรัชสมัยของสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดลนั้น แทบจะมิได้ทรงใช้พระราชอำนาจในการพระราชทานอภัยโทษด้วยพระองค์เองเลย จะมีข้อยกเว้นก็แต่เพียงในช่วงระยะเวลา 6 เดือนสุดท้ายของรัชกาล ตั้งแต่วันเสด็จนิวัติพระนคร เมื่อวันที่ 5 ธันวาคม พ.ศ. 2488 จน

¹ รัฐสภาและกรมศิลปากร, พระราชประวัติและพระราชกรณียกิจ..., หน้า 197.

กระทั่งวันเสด็จสวรรคตเมื่อวันที่ 9 มิถุนายน พ.ศ. 2489 เท่านั้น ที่ทรงใช้พระราชอำนาจในการพระราชทานอภัยโทษด้วยพระองค์เองโดยแท้จริง

ควรสังเกตว่า ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดลนี้ แม้จะมีคณะผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์เป็นผู้ใช้พระราชอำนาจในการพระราชทานอภัยโทษตามรัฐธรรมนูญแทนก็ตาม แต่ไม่ปรากฏความขัดแย้งระหว่างคณะผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ และรัฐบาลเกี่ยวกับการใช้พระราชอำนาจในการพระราชทานอภัยโทษแต่ประการใด ทั้งยังปรากฏว่าปัญหาเกี่ยวกับพระราชอำนาจในการพระราชทานอภัยโทษของพระมหากษัตริย์ซึ่งยังไม่เป็นที่ยุติในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวนั้นได้สิ้นสุดลงพร้อมกับการเริ่มต้นของแนวความคิดและรูปแบบของการใช้พระราชอำนาจในการพระราชทานอภัยโทษที่แน่นอนลงแล้ว ทั้งนี้สืบเนื่องมาจากการประกาศใช้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พุทธศักราช 2477 ซึ่งรัฐบาลนำเสนอคณะผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์¹ ลงนามในพระบรมราชโองการสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล โดยมีนายพันเอกพระยาพลพลพยุหเสนา นายกรัฐมนตรี เป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ ทั้งนี้ให้มีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม พุทธศักราช 2478 เป็นต้นไปตามมาตรา 3 แห่งพระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พุทธศักราช 2477

มาตราสำคัญซึ่งมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่หลวงของแนวความคิดและรูปแบบของการใช้พระราชอำนาจในการพระราชทานอภัยโทษของพระมหากษัตริย์นั้นได้แก่ มาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ซึ่งบัญญัติว่า

1 คณะผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ในเวลานั้น ประกอบด้วยพระเจ้ายรวงศ์เธอพระองค์เจ้าอาทิตย์ทิพอาภา พระเจ้ายรวงศ์เธอ กรมหมื่นอนุวัตรจาตุรนต์ และเจ้าพระยาอมราช

"ภายใต้บังคับแห่งบทบัญญัติ มาตรา 3 ตั้งแต่วันใช้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาชญาวิธีสืบไป ให้ยกเลิกมาตรา 14... ในกฎหมายลักษณะอาญาพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความมีโทษสำหรับใช้ไปพลางก่อน ร.ศ.115 และบรรดากฎหมาย กฎ และข้อบังคับอื่น ๆ ในส่วนที่มีบัญญัติไว้แล้วในประมวลกฎหมายนี้ หรือซึ่งขัดหรือแย้งกับประมวลกฎหมายนี้"¹

มาตรา 14 แห่งกฎหมายลักษณะอาญา ซึ่งถูกยกเลิกโดยมาตราดังกล่าวข้างต้น มีผลให้ศาลไม่ต้องนำความในคดีที่ตัดสินประหารชีวิตขึ้นกราบบังคมทูลเพื่อขอพระบรมราชานุญาตให้มีผลบังคับโทษในรูปของพระบรมราชวินิจฉัยอีกต่อไป เมื่อศาลมีคำตัดสินถึงที่สุดเป็นอย่างใดแล้ว สามารถบังคับโทษไปตามนั้น ซึ่งหมายความว่ารูปแบบของการพระราชทานอภัยโทษในรูปของพระบรมราชวินิจฉัยในกรณีต่าง ๆ ต้องสิ้นสุดลงอย่างเด็ดขาดโดยผลของมาตรา 3 แห่งพระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาชญาวิธีเอง หลังจากที่รัฐบาลได้เคยนำร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายลักษณะอาญา ขึ้นทูลเกล้าฯ ถวายพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว เพื่อทรงลงพระปรมาภิไธยประกาศใช้เป็นกฎหมายแต่พระองค์ไม่ทรงลงพระปรมาภิไธยคืนมาภายในกำหนดเวลาตามรัฐธรรมนูญดังได้กล่าวมาแล้ว

สำหรับพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความมีโทษสำหรับใช้ไปพลางก่อน ร.ศ.115 ซึ่งสิ้นผลบังคับใช้ตามมาตรา 3 แห่งพระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาชญาวิธีนั้น เป็นผลให้มาตรา 39 ซึ่งเป็นมาตราหนึ่งในพระราชบัญญัตินี้ และ เป็นบทบัญญัติที่ว่าด้วยรูปแบบของการพระราชทานอภัยโทษแก่ผู้ต้องโทษซึ่งทูลเกล้าฯ ถวายฎีกาก่อนมีการบังคับโทษต้องสิ้นสุดลงโดยเด็ดขาดและโดยที่จำเลยซึ่งต้องคำตัดสินประหารชีวิตหรือจำคุกตลอดชีวิต ได้เคยใช้สิทธิในการทูลเกล้าฯ ถวายฎีกาขอพระราชทานลดหย่อนผ่อนโทษมาแต่ยุคปฏิรูป

¹ ราชกิจจานุเบกษา 52 (10 มิถุนายน 2478): 598.

กฎหมายและการศาล เมื่อพระราชบัญญัติฉบับนี้ถูกยกเลิกไป ก็เป็นผลให้สิทธิในการทูลเกล้าฯ ถวายฎีกาของเจ้าเลขาตามมาตรา 39 ของพระราชบัญญัติฉบับนี้ต้องสิ้นสุดลงด้วย อย่างไรก็ตาม ดังได้กล่าวมาแล้วว่า สิทธิในการทูลเกล้าฯ ถวายฎีกาขอพระราชทานอภัยโทษของนักโทษมิได้สิ้นสุดลงแต่ประการใด ในทางตรงกันข้ามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาชญาได้บัญญัติรับรองสิทธิในการทูลเกล้าฯ ถวายฎีกาของผู้ต้องโทษไว้ทุกประเภทของโทษ ไม่ว่าจะ เป็นโทษประหารชีวิต โทษจำคุกตลอดชีวิต หรือโทษจำคุกมีกำหนดเวลา ดังจะได้กล่าวโดยละเอียดต่อไป

อนึ่ง หลักเกณฑ์และวิธีการในการทูลเกล้าฯ ถวายฎีกา ซึ่งแต่เดิมมาเป็นไปตามพระราชกฤษฎีกาว่าระเบียบการทูลเกล้าฯ ถวายฎีกา พ.ศ. 2457 นั้น เมื่อประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาชญาฉบับปัจจุบันใช้ ก็เป็นผลให้หลักเกณฑ์และวิธีการใด ๆ ในการทูลเกล้าฯ ถวายฎีกาขอพระราชทานอภัยโทษตามพระราชกฤษฎีกาฉบับนี้ต้องถูกยกเลิกไปโดยผลของมาตรา 3 ซึ่งบัญญัติให้บรรดากฎหมาย กฎ และข้อบังคับอื่น ๆ ในส่วนที่มีบัญญัติไว้แล้วในประมวลกฎหมายนี้ หรือซึ่งขัด หรือแย้งกับประมวลกฎหมายนี้สิ้นผลบังคับใช้ ทั้งนี้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาชญา ได้จัดวางรูปแบบ หลักเกณฑ์ และวิธีการในการขอพระราชทานอภัยโทษเสียใหม่ เพื่อให้สอดคล้องกับยุคสมัยที่เปลี่ยนแปลงไป และมีความแน่นอนลงตัวเป็นลายลักษณ์อักษร โดยนำมาบัญญัติไว้เป็นหมวดหมู่เฉพาะในภาค 7 ว่าด้วยอภัยโทษ เปลี่ยนโทษหนักเป็นเบาและลดโทษ ตั้งแต่มาตรา 259 ถึงมาตรา 267

ควรตั้งเป็นข้อสังเกตไว้ประการหนึ่งว่า รูปแบบหลักเกณฑ์และวิธีการในการพระราชทานอภัยโทษซึ่งบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายนี้ บัญญัติไว้ก็เฉพาะการพระราชทานอภัยโทษแก่ผู้ต้องโทษซึ่งทูลเกล้าฯ ถวายฎีกาเท่านั้น สำหรับการพระราชทานอภัยโทษเป็นการทั่วไปนั้น ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาชญาได้บัญญัติรูปแบบ หลักเกณฑ์ และวิธีการไว้แต่ประการใด ดังนั้นจึงต้องยึดถือตามโบราณราชประเพณีที่มีมาแต่สมัยสมบูรณาญาสิทธิราชย์นั่นเอง

ดังนั้นเราจึงอาจแยกพิจารณารูปแบบของการพระราชทานอภัยโทษที่ปรากฏในยุคหลัง เปลี่ยนแปลงการปกครองในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล เมื่อได้มีการประกาศใช้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาได้ 2 ประการ ประการแรกได้แก่ การพระราชทานอภัยโทษแก่ผู้ต้องโทษซึ่งทูลเกล้าฯ ถวายฎีกา ซึ่งในบทนี้และบทต่อไปจะเรียกเสียใหม่ว่า การพระราชทานอภัยโทษเป็นรายบุคคล ทั้งนี้เพื่อความเหมาะสมแห่งองค์ทางวิชาการ และประการที่สองคือ การพระราชทานอภัยโทษเป็นการทั่วไป โดยจะได้พิจารณารูปแบบของการพระราชทานอภัยโทษทั้งสองประการเป็นลำดับไป ดังนี้

ส่วนที่ 1 การพระราชทานอภัยโทษเป็นรายบุคคล

จากการศึกษาวิเคราะห์ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาภาค 7 ว่าด้วยอภัยโทษ เปลี่ยนโทษหนักเป็นเบา และลดโทษ ประกอบกับฎีกานักโทษขอพระราชทานอภัยโทษ ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดลเท่าที่ปรากฏหลักฐาน ในช่วง พ.ศ. 2481 ถึง พ.ศ. 2489 สามารถประมวลหลักเกณฑ์และขั้นตอนในการพระราชทานอภัยโทษเป็นรายบุคคลได้ดังต่อไปนี้

1. หลักเกณฑ์และขั้นตอนในการพระราชทานอภัยโทษเป็นรายบุคคล

1) มาตรา 259 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ได้บัญญัติหลักเกณฑ์ในการขอพระราชทานอภัยโทษเป็นรายบุคคล ความว่า

"ผู้ต้องคำพิพากษาให้รับโทษอย่างใด ๆ หรือผู้ที่มีประโยชน์เกี่ยวข้อง เมื่อคดีถึงที่สุดแล้ว ถ้าจะทูลเกล้าฯ ถวายเรื่องราวต่อพระมหากษัตริย์ขอรับพระราชทานอภัยโทษ จะยื่นต่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยก็ได้"

บุคคลผู้มีสิทธิทูลเกล้าฯ ขอพระราชทานอภัยโทษตามความข้างต้น ได้แก่ ผู้ต้องคำพิพากษานั้นเอง หรือผู้ที่มีประโยชน์เกี่ยวข้อง เช่น บิดา มารดา บุตรภรรยา หรือญาติพี่น้อง เป็นต้น

"โทษอย่างใด ๆ" ตามมาตรานี้ คือโทษสถานใด ๆ ไม่ว่าจะ เป็นโทษประหารชีวิตหรือจำคุก แต่ทั้งนี้ น่าจะหมายความถึงโทษตามมาตรา 12 แห่งกฎหมายลักษณะอาชญาฯ ซึ่งบังคับว่าอยู่ในเวลานั้น

ควรสังเกตว่า การทูลเกล้าฯ ถวายเรื่องราวจะกระทำได้ ต่อเมื่อคดีถึงที่สุดเท่านั้น คำว่า "คดีถึงที่สุด" หมายความว่า เมื่อศาลชั้นต้นได้ ตัดสินแล้วและไม่มีอุทธรณ์ภายในกำหนดเวลา หรือเมื่อศาลอุทธรณ์ได้ตัดสินแล้ว และไม่มีฎีกาภายในกำหนดเวลา เว้นแต่คดีที่ศาลชั้นต้นพิพากษาให้ลงโทษประหาร ชีวิตหรือจำคุกตลอดชีวิต แม้ไม่มีการอุทธรณ์คำพิพากษานั้น คำพิพากษาเช่นว่านี้ ก็ ยังไม่ถึงที่สุด จนกว่าศาลชั้นต้นจะส่งสำนวนคดีที่พิพากษานั้นไปยังศาลอุทธรณ์ และ ศาลอุทธรณ์ได้พิพากษายืน ตามมาตรา 245 วรรค 2

สำหรับผู้ถวายเรื่องราวซึ่งต้องจำคุกอยู่ในเรือนจำ จะยื่น เรื่องราว ต่อทัตติหรือผู้บัญชาการเรือนจำก็ได้ เมื่อได้รับเรื่องราวนั้นแล้ว ให้ ทัตติหรือผู้บัญชาการ เรือนจำออกไปรับให้แก่ผู้ยื่นเรื่องราว แล้วให้รับส่งเรื่องราว นั้นไปยังรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย ตามมาตรา 260

ความตามมาตราข้างต้น มีข้อสังเกตที่น่าสนใจ 2 ประการ คือ

ศูนย์วิทยทรัพยากร

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

- 1 โทษตามมาตรา 12 แห่งกฎหมายลักษณะอาชญาฯ มี 5 สถาน
- สถานหนึ่ง 1) ประหารชีวิต
- สถานหนึ่ง 1) จำคุก
- สถานหนึ่ง 1) ให้อยู่ภายในเขตที่อันมีกำหนด
- สถานหนึ่ง 1) ทรัพย์สิน
- สถานหนึ่ง 1) ให้อภัยโทษ

ประการแรก การทูลเกล้าฯ ถวายเรื่องราวของผู้ต้องขัง
นั้นได้มีระเบียบปฏิบัติในการยื่นเรื่องราวฎีกาตามพระราชบัญญัติราชทัณฑ์
พ.ศ. 2479 มาตรา 34¹ และกฎกระทรวงออกตามความในมาตรา 58 แห่งพระ
ราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2479 หมวด 6 ว่าด้วยเรื่องราวร้องทุกข์ ยื่นเรื่องราว
และถวายฎีกาของผู้ต้องขัง ข้อ 120 ถึงข้อ 126²

ประการที่สอง คำว่า "เรือนจำ" หมายถึง เรือนจำที่
สังกัดอยู่ในกรมราชทัณฑ์ กระทรวงมหาดไทย ซึ่งแต่เดิมในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระ
พระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ทรงมีประกาศพระบรมราชโองการโอนราชการ
เรือนจำทั่วประเทศเข้าไว้ในกระทรวงนครบาล ตั้งเป็นกรมราชทัณฑ์ใน
พ.ศ. 2458 อย่างไรก็ตามได้เกิดการเปลี่ยนแปลงในหน่วยงานนี้ตลอดมาจนถึงยุค
เปลี่ยนแปลงการปกครอง กล่าวคือ ทรงมีพระบรมราชโองการให้รวมราชการ
กระทรวงนครบาลเข้ากับกระทรวงมหาดไทย ซึ่งเป็นผลให้กระทรวงนครบาลต้อง
ล้มเลิกไป พร้อมกับทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้โอนกรมราชทัณฑ์จากกระทรวง
นครบาลไปขึ้นอยู่ในกระทรวงยุติธรรม ทรงพระราชดำริว่า กรมราชทัณฑ์เป็นกรม
ที่มีหน้าที่เกี่ยวพันอยู่กับศาลยุติธรรมเป็นปกติ ในกาลที่แล้วมาได้ฝากไว้ให้เสนาบดี
กระทรวงนครบาลควบคุมเป็นการชั่วคราวเท่านั้น สมควรจะยกกลับคืนไปมอบให้
กระทรวงยุติธรรมดูแลบังคับบัญชา³

ศูนย์วิทยทรัพยากร

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

¹ มาตรา 34 ภายใต้อำนาจบังคับบัญชาในภาค 7 แห่งประมวลกฎหมาย
วิธีพิจารณาความอาชญาว่าด้วยอภัยโทษ เปลี่ยนโทษหนักเป็นเบา และลดโทษ
ผู้ต้องขังมีสิทธิในอันที่จะยื่นคำร้องทุกข์หรือเรื่องราวใด ๆ ต่อเจ้าหน้าที่เรือนจำ
อธิบดี รัฐมนตรี หรือทูลเกล้าฯ ถวายฎีกาต่อพระมหากษัตริย์ได้ ตามที่รัฐมนตรี
กำหนด

² ราชกิจจานุเบกษา 54 (26 เมษายน 2480): 221.

³ กรมราชทัณฑ์, ประวัติการราชทัณฑ์..., หน้า 676.

ครั้งต่อมาเมื่อ พ.ศ. 2468 ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้นายบุณยรัตพันธุ์ ให้นายกองมหันตโรช และกองลหุโรช เรือนจำทั้งหลายทั่วราชอาณาจักรขึ้นตรงต่อกรมบัญชาการกระทรวงยุติธรรม ด้วยทรงเห็นว่า บัดนี้ราชการในกรมราชทัณฑ์ได้วางระเบียบข้อบังคับไว้เป็นที่เรียบร้อยแล้ว ถ้าจะยกเลิกกรมราชทัณฑ์ ก็กิจการทั้งปวงในกรมนี้ ให้นายกรมารวมอยู่ในกรมบัญชาการกระทรวงยุติธรรม จะเป็นทางประหยัดพระราชทรัพย์ได้ส่วนหนึ่ง¹

ครั้งเมื่อประเทศไทยต้องเผชิญกับภาวะเศรษฐกิจตกต่ำ พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว จึงทรงพระราชดำริเห็นสมควรให้ยกเลิกการเรือนจำไปสังกัดกระทรวงมหาดไทย² เพื่อสะดวกในการบังคับบัญชาและควบคุม

1 เรื่องเดียวกัน.

2 ในการประชุมสมุหเทศาภิบาล พ.ศ. 2470 ซึ่งมีสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอเจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมพระนครสวรรค์วรพินิต เสนาบดีกระทรวงมหาดไทย เป็นประธานนั้น ได้มีการพิจารณาถึงผลดีผลเสียของการโอนราชทัณฑ์มาสังกัดในกระทรวงมหาดไทย ดังนี้

ผลดี

1. โดยปกติผู้พิพากษาย่อมจะรู้เห็นข้อเท็จจริงแห่งคดีโดยตลอดว่าผู้กระทำผิดได้กระทำความผิดโดยอาศัยอะไรเป็นมูลฐาน แล้วก็นำเนกาการขัดเกลานิสัยแก้ไขพฤติกรรมให้เหมาะสมแก่ฐานแห่งความผิด ซึ่งนับว่าเป็นประโยชน์และชอบด้วยความประสงค์ของการราชทัณฑ์

2. การที่ผู้พิพากษาบังคับบัญชากิจการเรือนจำ ย่อมมีโอกาสนำการตรวจตราควบคุมผู้ต้องขังโดยใกล้ชิด และสามารถดำเนินการลงโทษได้ครบถ้วนกระบวนการพิจารณาและคำพิพากษา

(ต่อ)

ผลเสีย

1. เป็นการไม่เหมาะสมที่จะให้ผู้พิพากษามาพบกับบุคคลซึ่งได้เคยพิพากษาวางโทษมาแล้วในฐานะเป็นผู้บัญชาการเรือนจำอีก เพราะผู้ต้องโทษจะเกิดความรู้สึกว่าโทษที่ลงแก่ตนนั้นเป็นอาชญาที่ได้มาด้วยความเคียดแค้นชิงชังสังคมไม่ยอมจะลดหรือให้อภัยแก่ตนเลย ดังนั้นคอยมุ่งติดตามแก้แค้นอยู่เสมอ จิตใจของผู้พิพากษาเองก็ยังคงจดจ่อเพ่งเล็งถึงความร้ายแรงของโทษของผู้ต้องขัง ทำให้ขาดความเอาใจใส่ดูแลความเป็นอยู่ของนักโทษด้วยความเมตตากรุณาในระหว่างที่ต้องโทษ

2. เป็นการขัดต่อหลักการแบ่งแยกอำนาจอธิปไตยตามรัฐธรรมนูญ เพราะการให้ผู้พิพากษาเข้ามาเกี่ยวข้องกับในการดำเนินการลงโทษเช่นนี้เท่ากับเป็นการรวมอำนาจตุลาการและอำนาจบริหารเข้าไว้ด้วยกัน ซึ่งเป็นการขัดเจตนารมณ์ของผู้ร่างกฎหมายที่ประสงค์จะให้อำนาจทั้งสองนี้แยกออกจากกัน เพื่อควบคุมเหนี่ยวรั้งซึ่งกันและกันไว้ มิฉะนั้นผู้พิพากษาจะใช้อำนาจคดขี่นักโทษโดยปราศจากความเกรงกลัว อันเป็นการกระทบกระเทือนสิทธิเสรีภาพของราษฎรเป็นอย่างยิ่ง

3. งานในหน้าที่ผู้พิพากษาที่สำคัญก็คือ การวินิจฉัยบรรดคดีให้เป็นไปตามกฎหมาย ส่วนผู้บัญชาการเรือนจำนั้น หน้าที่สำคัญก็คือ ความรอบรู้ในการปกครอง และความรู้ในการอบรมขัดเกลานิสัยของนักโทษให้ละชั่วประพฤติดี ซึ่งเป็นงานที่ต้องใช้ความรู้ความชำนาญพิเศษ บุคคลที่มีคุณสมบัติเหมาะแก่การเป็นผู้พิพากษา หากได้ทำให้ผู้นั้นเหมาะแก่การเป็นผู้บัญชาการเรือนจำที่ดีไม่

จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้โอนการเรือนจำจากกระทรวงยุติธรรมไปขึ้นกับ
กระทรวงมหาดไทย ในวันที่ 1 พฤศจิกายน พ.ศ. 2469 ส่วนราชการ
ราชทัณฑ์ส่วนกลางคงมีฐานะ เป็นเพียงแผนกราชทัณฑ์สังกัดกรมพลำกั๊ง
(กรมมหาดไทย) ซึ่งเป็นกรมหนึ่งในกระทรวงมหาดไทย ครั้นเปลี่ยนแปลงการ
ปกครองแผ่นดินแล้ว จึงได้ตราพระราชกฤษฎีกาจัดวางระเบียบในกระทรวงมหาด
ไทย พุทธศักราช 2476 ยกฐานะแผนกราชทัณฑ์จากกรมพลำกั๊งขึ้นเป็นกรม
ราชทัณฑ์ในกระทรวงมหาดไทยตามเดิมอีกวาระหนึ่ง¹

2) รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยมีหน้าที่ถวายเรื่องราว
ต่อพระมหากษัตริย์² พร้อมทั้งถวายความเห็นว่าจะพระราชทานอภัยโทษหรือไม่
ในกรณีที่ไม่มียุติถวายเรื่องราว ถ้ารัฐมนตรีว่าการ
กระทรวงมหาดไทยเห็นเป็นการสมควร จะถวายคำแนะนำต่อพระมหากษัตริย์ขอ
ให้พระราชทานอภัยโทษแก่ผู้ต้องคำพิพากษานั้นก็ได้ ตามมาตรา 261

ควรสังเกตว่า รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย มีหน้าที่
เพียงถวายความเห็นว่าจะสมควรพระราชทานอภัยโทษหรือไม่เท่านั้น การจะพระ
ราชทานอภัยโทษแก่นักโทษหรือไม่เพียงใด ยังคงเป็นพระราชอำนาจเด็ดขาดของ
พระมหากษัตริย์แต่พระองค์เดียวโดยพระบรมราชวินิจฉัย อย่างไรก็ตาม มีข้อที่ต้อง
คำนึงอยู่ประการหนึ่งว่า พระราชหัตถเลขาพระราชทานอภัยโทษนั้น ต้องมีรัฐ
มนตรีหนึ่งนายรับสนองพระบรมราชโองการ (ในทางปฏิบัติคือ นายกรัฐมนตรี)
ตามรัฐธรรมนูญ จึงอาจกล่าวได้ว่า แม้โดยทางพฤตินัยนั้น การพระราชทานอภัย
โทษจะเป็นพระราชอำนาจที่เด็ดขาดของพระมหากษัตริย์ที่จะพระราชทานพระบรม
ราชวินิจฉัยเรื่องราวฎีกา แต่การลงนามรับสนองพระบรมราชโองการนั้น ย่อมถือ
เสมือนว่ารัฐบาลเห็นชอบด้วยกับการพระราชทานอภัยโทษนั้นโดยนิตินัย

1 เรื่องเดียวกัน, หน้า 684-685.

2 เมื่อครั้งโอนกรมราชทัณฑ์ไปสังกัดในกระทรวงยุติธรรมนั้น
รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมมีหน้าที่ถวายเรื่องราวและความเห็นต่อ
พระมหากษัตริย์

- 3) กระทรวงมหาดไทยจะนำส่งฎีกานักโทษพร้อมทั้งรายงาน
ความเห็นของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยไปยังกรมเลขาธิการคณะรัฐมนตรี¹
- 4) คณะรัฐมนตรีจะประชุมปรึกษาเรื่องนักโทษขอพระราชทาน
อภัยโทษแล้วลงมติว่าสมควรพระราชทานอภัยโทษหรือไม่ เพียงใด
- 5) กรมเลขาธิการคณะรัฐมนตรีจะคัดย่อฎีกานักโทษ พร้อมทั้ง
รายงานความเห็นของกระทรวงมหาดไทย และคณะรัฐมนตรีไปยังนายกรัฐมนตรี
เพื่อนำเสนอคณะผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ลงมติในพระปรมาภิไธยพระบาท
สมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
- 6) คณะผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ในพระปรมาภิไธย
พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว จะลงมติว่าในต้นย่อฎีกาที่นายกรัฐมนตรี เสนอขึ้นมา
โดยผ่านสำนักงานราชเลขาธิการในพระองค์
ในกรณีลงมติให้อภัยโทษ คณะผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์
จะลงนามในพระราชหัตถเลขาพระราชทานอภัยโทษที่แนบมาพร้อมต้นย่อฎีกา
ในกรณีลงมติระงับฎีกา คณะผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์
จะลงมติไว้ในต้นย่อฎีกา
- 7) สำนักงานราชเลขาธิการในพระองค์ จะมีหนังสือมายังกรม
เลขาธิการคณะรัฐมนตรีส่งคืนต้นย่อฎีกาพร้อมทั้งอัญเชิญพระราชหัตถเลขาพระราช
ทานอภัยโทษคืนมาในกรณีเห็นสมควรอภัยโทษ
- 8) กรมเลขาธิการคณะรัฐมนตรี จะมีหนังสือมายังกระทรวง
มหาดไทย เพื่อดำเนินการต่อไป

ศูนย์วิทยทรัพยากร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

¹ "กรมเลขาธิการคณะรัฐมนตรี" ที่กล่าวข้างต้น คือกรมราชเลขา
ธิการในสมัยรัชกาลที่ 6 ซึ่งหลังจากเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 แล้ว
พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงประกาศยุบเลิกกรมราชเลขาธิการ
โดยให้งานราชการแผ่นดินทั้งปวงแยกมาเป็น "กรมเลขาธิการคณะรัฐมนตรี"
สำหรับงานส่วนพระองค์ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวนั้น ภายหลังขึ้นเป็น
"สำนักงานราชเลขาธิการในพระองค์"

2. แนวพระราชกระแส

จากการศึกษาแนวพระราชกระแสอภัยโทษ ซึ่งกระทำผ่านทาง คณะผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ เท่าที่ปรากฏหลักฐานตั้งแต่ พ.ศ. 2481 ถึง 2489 ปรากฏว่ามีพระราชกระแสอภัยโทษเพียง 4 รายเท่านั้น โดยเป็นการพระราชทานอภัยโทษปล่อยตัวในโทษจำคุกตลอดชีวิต 1 ราย โทษจำคุกมีกำหนดเวลา 2 ราย และเป็นการอภัยโทษลดโทษจำคุกมีกำหนดเวลาอีก 1 ราย นอกจากนั้น เป็นการสั่งยกฎีกาทั้งหมด โดยไม่ปรากฏการพระราชทานอภัยโทษในโทษประหารชีวิตเลยแม้แต่รายเดียว ไม่ว่าจะเป็นการพระราชทานอภัยโทษปล่อยตัวหรือลดโทษ ทั้งนี้จะได้แยกพิจารณาแนวพระราชกระแสอภัยโทษเป็น 3 ประการคือ พระราชกระแสอภัยโทษปล่อยตัว ลดโทษ และยกฎีกา

ก) พระราชกระแสปล่อยตัว

จากการศึกษาหลักฐานเกี่ยวกับการขอพระราชทานอภัยโทษของนักโทษที่ผ่านขึ้นมาตามขั้นตอน แล้ว ปรากฏการพระราชทานอภัยโทษปล่อยตัวเพียง 3 รายเท่านั้น โดยเป็นการพระราชทานอภัยโทษปล่อยตัวนักโทษในคดีต้องโทษจำคุกตลอดชีวิต 1 ราย จำคุกมีกำหนดเวลา 2 ราย ส่วนนักโทษประหารชีวิตไม่ปรากฏหลักฐานการพระราชทานอภัยโทษปล่อยตัวแต่อย่างใด

กรณีนักโทษเด็ดขาดชาย โดสง วัลลิน แซ่โค¹

กระทรวงมหาดไทยขอพระราชทานอภัยโทษแก่นักโทษ

ศูนย์วิจัยทรัพยากร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

¹ สำนักงานราชเลขาธิการในพระองค์, รวมคดียกฎีกานักโทษ พ.ศ. 2486 ถึง พ.ศ. 2489 เรื่องกระทรวงมหาดไทยขอพระราชทานอภัยโทษนักโทษเด็ดขาดชาย โดสง วัลลิน แซ่โค

เค็ดชายชายโคสง วัลลิน แซ่โค โดยอาศัยความตามมาตรา 261 วรรค 2¹ ดัง
มีรายละเอียดต่อไปนี้

1) กระทรวงมหาดไทยได้พิจารณาเห็นว่า นักโทษ
เค็ดชายชายโคสง วัลลิน แซ่โค ต้องโทษฐานกบฏภายนอกราชอาณาจักร มีผิด
และป็นโดยไม่ได้รับอนุญาต กำหนดโทษจำคุกตลอดชีวิต กับจำแทนค่าปรับ 192
วันนับแต่วันที่ 4 พฤศจิกายน 2483 เป็นผู้สมควรได้รับพระราชทานอภัยโทษ ทั้งนี้
กระทรวงมหาดไทยมีเหตุผลว่า

"โดยเนื่องจากสถานการณ์ทางการเมืองทั้งภายในและภายนอกประเทศมีอาการผันแปรอยู่เสมอ ประกอบด้วยเมื่อคราวมีการลง
นามในสัญญาสันติภาพระหว่างไทยกับอินโดจีน ฝรั่งเศส ก็ได้ท้าวความถึงการ
ปล่อยอภัยโทษนักโทษเค็ดชายชายโคสง วัลลิน แซ่โค และรัฐบาลไทยก็ได้รับ
รองไว้ว่าจะพิจารณาต่อไปด้วยดี สำหรับบุคคลผู้นี้ทางกระทรวงมหาดไทยได้มี
คำสั่งเนรเทศอยู่แล้ว เมื่อได้รับพระราชทานอภัยโทษให้ปล่อยตัวแล้ว ทางการก็จะ
ได้ดำเนินการส่งตัวออกไปนอกราชอาณาจักรไทย"

2) คณะรัฐมนตรีได้ประชุมปรึกษา ลงมติเห็นชอบ
ด้วยตามความเห็นของกระทรวงมหาดไทย และให้ดำเนินการกราบบังคมทูลต่อไป

3) กรมเลขาธิการคณะรัฐมนตรี มีหนังสือที่ ร.
31/2487 ลงวันที่ 4 มกราคม พ.ศ. 2487 ถึงนายกรัฐมนตรี² ในตำแหน่ง
บังคับบัญชาสำนักงานราชเลขาธิการในพระองค์รายงานความเรื่องกระทรวง
มหาดไทยขอพระราชทานอภัยโทษนักโทษเค็ดชายชายโคสง วัลลิน แซ่โค พร้อมทั้ง
อัญเชิญพระราชหัตถเลขาพระราชทานอภัยโทษมาเพื่อให้นายกรัฐมนตรีนำความเสนอ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

1 "ในกรณีที่ไม่มิผู้ใดถวายเรื่องราว ถ้ารัฐมนตรีว่าการกระทรวง
มหาดไทยเห็นเป็นการสมควร จะถวายคำแนะนำต่อพระมหากษัตริย์ ขอให้พระ
ราชทานอภัยโทษแก่ผู้ต้องคำพิพากษานั้นก็ได้"

2 นายกรัฐมนตรีในเวลานั้นคือ พันเอกหลวงพิบูลสงคราม

คณะผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ 1 ทราบ เพื่อคณะผู้สำเร็จราชการแทน
พระองค์ลงนามในพระบรมกฤษฎีกาสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

4) สำนักงานราชเลขาธิการในพระองค์โดยพันตรี
สเทวก นิรันดร ราชเลขาธิการในพระองค์ มีหนังสือที่ น.50/2487 ัญเชิญคืน
พระราชหัตถเลขาไปยังเลขาธิการคณะรัฐมนตรี ความว่า

พระที่นั่งบรมพิมาน

วันที่ 7 มกราคม พุทธศักราช 2487

ตามที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยถวายคำแนะนำว่านักโทษ
เด็ชายชาย โดสง วัลลิน แซ่โค เรือนจำกลางประจำภาคคลองเปรม คีองโกล
กานกบถพายนอกราชอาณาจักร มีผิดและป็นโดยไม่ได้รับอนุญาต กำหนด
โทษจำคุกตลอดชีวิต กับจำแทนค่าปรับ 192 วัน มีเหตุอันควรได้รับพระมหา
กรุณาจึงขอพระมหากษัตริย์ราชทานอภัยโทษนักโทษเด็ชชายชาย โดสง วัลลิน
แซ่โค มานั้น ได้พิจารณาแล้วเห็นว่า นักโทษเด็ชชายชาย โดสง วัลลิน แซ่โค
ควนได้รับพระราชทานอภัยโทษได้ ฉะนั้นให้กระทรวงมหาดไทยปล่อยตัวนักโทษเด็ช
ชายชาย โดสง วัลลิน แซ่โค หันโทษไปเกิด

คุณย์วิทย์ทรัพย์อักษร
(ลงพระนาม) อาทิตย์ทิพอาภา
(ลงชื่อ) ปรีดี นมยงค์

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
คณะผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์
(ตามประกาศประธานสภาผู้แทนราษฎร ลงวันที่ 4 สิงหาคม พุทธศักราช 2480
และวันที่ 16 ธันวาคม พุทธศักราช 2484)

1 คณะผู้สำเร็จราชการการแทนพระองค์ในเวลานั้น ได้แก่
พระเจ้าวรวงศ์เธอพระองค์เจ้าอาทิตย์ทิพอาภา และนายปรีดี นมยงค์

กรณีนักโทษเด็ดขาดชายสิงห์¹

1) นักโทษเด็ดขาดชายสิงห์ เรือนจำกลางบางขวาง ต้องโทษฐานฆ่าคนตายโดยเจตนา กำหนดโทษ 16 ปี ต้องรับอาญามาได้ 9 ปี 4 เดือนเศษ ยังจะต้องรับอาญาต่อไปอีก 6 ปี 7 เดือนเศษ ทูลเกล้าฯ ถวายฎีกาของพระมหากษัตริย์ราชทานโทษว่า

การที่ได้กระทำผิดจนต้องรับอาญาครั้งนี้ก็เพราะกระทำไปโดยความโง่เขลา เบบัญญา รู้เท่าไม่ถึงการณ์ ทั้งผู้ฎีกาไม่เคยต้องโทษมาก่อนเลย ในระหว่างต้องรับอาญาอยู่ได้ปฏิบัติกิจการงานที่ได้รับมอบหมายมาด้วยความเรียบร้อย และไม่เคยกระทำผิดอย่างใดเลย บัดนี้ผู้ฎีกามีนิยน์ดาบอดทั้งสองข้าง ไม่สามารถที่จะปฏิบัติกิจการงานให้เป็นประโยชน์แก่ทางการได้ ยิ่งกว่านั้นยังเพิ่มภาระให้แก่ทางการในอันที่จะต้องจัดหาที่เลี้ยงไว้คอยปฏิบัติรับใช้ผู้ฎีกาอีก จึงขอพระมหากษัตริย์ราชทานอภัยโทษ

2) กระทรวงมหาดไทยได้พิจารณาเรื่องราวฎีกา

แล้วเห็นว่า

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

¹ สำนักงานราชเลขาการในพระองค์, รวมคดีอภัยนักโทษ พ.ศ. 2484 ถึง พ.ศ. 2486 เรื่องนักโทษเด็ดขาดชายสิงห์ ขอพระมหากษัตริย์ราชทานอภัยโทษ กับพระราชหัตถเลขาสั่งพระราชทานอภัยโทษเพื่อลงนาม

ก) ผู้ฎีกาจัดเข้าอยู่ในประเภทผู้ต้องขังที่มีร่างกายพิการ ซึ่งแม้แต่ตัวของผู้ฎีกาเองก็ปฏิบัติกิจประจำวันไม่ได้ ต้องอาศัยผู้อื่นช่วยเหลืออยู่ทุกฝีก้าว บุคคลเช่นนี้ย่อมไม่เป็นที่ภัยต่อสังคมแต่อย่างใด หากคุมขังไว้ต่อไปก็มีแต่จะเพิ่มภาระแก่เจ้าหน้าที่เรือนจำ

ข) ผู้ฎีกาต้องจำมาแล้วถึง 9 ปีเศษระยะเวลาที่ต้องจำมานานพอที่จะได้รับการชดเชยตามหลักการราชทัณฑ์แล้ว

ค) ก่อนที่ผู้ฎีกาจะยื่นคำขอ ก็ได้ปฏิบัติกิจการงานอันเป็นผลดีแก่ทางเรือนจำจนกระทั่งได้เลื่อนขั้นขึ้นเป็นนักโทษชั้นดีมาด้วยเหตุดังกล่าวแล้วนี้ สมควรที่ผู้ฎีกาจะได้รับพระมหากรุณาพระราชทานอภัยโทษ

3) คณะรัฐมนตรีได้ประชุมปรึกษาเรื่องนักโทษขอพระราชทานอภัยโทษรายนี้แล้ว ลงมติเห็นชอบด้วยตามความเห็นของกระทรวงมหาดไทย

4) กรมเลขาธิการคณะรัฐมนตรีโดยนายทวี บุญเกิด เลขานุการคณะรัฐมนตรี มีหนังสือที่ ร. 10404/2484 ลงวันที่ 20 ธันวาคม 2484 ถึงนายกรัฐมนตรีในตำแหน่งบังคับบัญชาสำนักงานราชเลขาธิการในพระองค์ รายงานและคัดย่อเรื่องราวฎีกาและความเห็นของกระทรวงมหาดไทย ความเห็นของที่ประชุมคณะรัฐมนตรีพร้อมทั้งนำส่งพระราชหัตถเลขาพระราชทานอภัยโทษ เพื่อนายกรัฐมนตรีจักได้นำความเสนอคณะผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ลงนามในพระปรมาภิไธยสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

5) สำนักงานราชเลขาธิการในพระองค์โดยขุนนิรันดร์ชัย ราชเลขาธิการในพระองค์ มีหนังสือที่ น.1325/2484 ลงวันที่ 24 ธันวาคม 2484 อัญเชิญพระราชหัตถเลขาหมายเลขเลขานุการคณะรัฐมนตรี ความว่า

พระที่นั่งบรมพิมาน

วันที่ 24 ธันวาคม พุทธศักราช 2482

ตามที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยถวายคำแนะนำว่านักโทษเด็ดขาดชายสิงห์ฯ เลขประจำตัวที่ จ.763 เรือนจำกลางบางขวาง ต้องโทษฐานฆ่าคนตายโดยเจตนากำหนดโทษ 16 ปี มีเหตุอันควรได้รับพระมหากรุณา จึงขอพระราชทานอภัยโทษให้แก่นักโทษเด็ดขาดชายสิงห์ฯมานั้น ได้พิจารณาแล้วเห็นว่านักโทษเด็ดขาดชายสิงห์ฯ ควรได้รับพระราชทานอภัยโทษได้ ฉะนั้นให้กระทรวงมหาดไทยปล่อยตัวนักโทษเด็ดขาดชายสิงห์ฯ พันโทษไปเกิด

(ลงพระนาม) อาทิตยทิพอภา

(ลงนาม) พล.อ.พิชเชนทรโยธิน

(ลงนาม) ปรีดี พนมยงค์

คณะผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์

(ตามประกาศประธานสภาผู้แทนราษฎร ลงวันที่ 4 สิงหาคม พุทธศักราช 2480 และลงวันที่ 16 ธันวาคม พุทธศักราช 2484

ศูนย์วิทยทรัพยากร

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ

(ลงนาม) พล.ต.อ. อุดล อุดลเดชจรัส

รัฐมนตรีสั่งราชการแทนนายกรัฐมนตรี

กรณีนักโทษเด็ดขาดชายลุ่มฯ¹

1) นักโทษเด็ดขาดชายลุ่มฯ ผู้ฎีกา ต้องคำพิพากษาศาลมณฑลทหารบกที่ 6 (สงขลา) โทษฐานขายน้ำตาลทรายขาวเกินกว่าราคาที่ทางราชการกำหนด กำหนดโทษจำคุก 5 ปี ทูลเกล้าถวายฎีกามาเป็นสาระสำคัญว่า พกติการณ์ ซึ่งผู้ฎีกาได้กระทำลงตามข้อหานั้น ยังหาเป็นผิดตามกฎหมายไม่ ทั้งนี้เพราะในขณะที่ผู้ฎีกาถูกศาลมณฑลทหารบกที่ 6 (สงขลา) พิพากษาลงโทษนั้น ในท้องที่จังหวัดสงขลา ยังไม่มีประกาศกำหนดราคาร้าน้ำตาลทรายขาวแต่ประการใด

2) กระทรวงมหาดไทยได้ดำเนินการสอบสวนและพิจารณาฎีกาของนักโทษเด็ดขาดชายลุ่มฯ ประกอบกับคำพิพากษา และบันทึกความเห็นของกรมอัยการแล้วมีความเห็นว่าประกาศของคณะกรรมการควบคุมเครื่องอุปโภคบริโภคฉบับที่ 2 และฉบับที่ 8 ซึ่งเป็นประกาศกำหนดราคาสูงสุดของน้ำตาลทรายขาว และซึ่งเป็นบทที่อาศัยในการลงโทษผู้ฎีการายนี้ มีข้อความปรากฏชัดว่าให้ใช้ประกาศนั้นในท้องที่จังหวัดพระนครและธนบุรีเท่านั้น และทั้งข้อความในประกาศที่กล่าวนี้ก็ไม่มีความผิดที่แสดงให้เห็นว่า อาจจะควบคุมไปถึงท้องที่จังหวัดอื่นใดเลย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในท้องที่จังหวัดสงขลา ก็ไม่ปรากฏว่ามีการประกาศกำหนดราคาสูงสุดของน้ำตาลทรายขาวไว้เลย ฉะนั้น พกติการณ์ของนักโทษเด็ดขาดชายลุ่มฯ จึงยังไม่เป็นผิดตามกฎหมายดังที่ศาลมณฑลทหารบกที่ 6 (สงขลา) พิพากษาลงโทษไป

โดยอาศัยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น กรณีของนักโทษเด็ดขาดชายลุ่มฯ จึงอยู่ในข่ายอันควรได้รับพระมหากรุณาพระราชทานอภัยโทษ เพื่อเป็นการบรรเทาผลร้าย และเพื่อให้ความเป็นธรรมแก่ผู้ทูลเกล้าถวายฎีกา อาศัยอำนาจ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

¹ สำนักงานราชเลขาธิการในพระองค์, รวมคดีข้อยุฎีกานักโทษ พ.ศ. 2484 ถึง พ.ศ. 2489 เรื่อง นักโทษเด็ดขาดชายลุ่มฯ ขอพระราชทานอภัยโทษ

ตามความในมาตรา 261 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา กระทรวงมหาดไทยได้เห็นสมควรในการที่จะดำเนินการขอพระราชทานอภัยโทษให้แก่ักโทษเด็ดขาดชายลุ่มๆ แล้ว

3) คณะรัฐมนตรีได้ประชุมปรึกษา เมื่อวันที่ 13 กันยายน 2487 ลงมติเห็นชอบด้วยตามความเห็นของกระทรวงมหาดไทย

4) กรมเลขาธิการคณะรัฐมนตรี มีหนังสือที่ ร.5873/2487 ลงวันที่ 14 กันยายน 2487 ถึงนายกรัฐมนตรีในตำแหน่งบังคับบัญชาสำนักงานราชเลขาธิการในพระองค์ พร้อมรายงานและคัดย่อเรื่องราวฎีกา ความเห็นของกระทรวงมหาดไทย ความเห็นของที่ประชุมคณะรัฐมนตรี เพื่อนายกรัฐมนตรีจักได้นำเสนอผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์

5) นายปรีดี พนมยงค์ ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์เพียงท่านเดียวในเวลานั้น มีบัญชาเห็นชอบด้วยรัฐบาล และได้ลงชื่อในพระราชหัตถเลขาพระราชทานอภัยโทษเมื่อวันที่ 15 กันยายน พ.ศ.2487

ข) พระราชกระแส

แนวพระราชกระแสลดโทษที่ปรากฏหลักฐานในรัชกาลนี้ พบเพียงรายเดียวเท่านั้น และเฉพาะการพระราชทานอภัยโทษลดโทษจำคุกมีกำหนดเวลา สำหรับโทษประหารชีวิต หรือโทษจำคุกตลอดชีวิต ไม่ปรากฏหลักฐานการพระราชทานอภัยโทษลดโทษแต่อย่างใด โปรดดูตัวอย่างดังนี้

กรณีนักโทษเด็ดขาดชายประติษฐาน¹

1) นักโทษเด็ดขาดชายประติษฐาน¹ เดิมเป็นพลทหารเรือประจำการสังกัดกองเรือรบ ต้องโทษฐานหลบหนีจากที่คุมขังตามกฎหมายลักษณะอาญา

¹ สำนักงานราชเลขาธิการในพระองค์, รวมคัดย่อฎีกา พ.ศ. 2487-2489 เรื่องนักโทษเด็ดขาดชายประติษฐาน ยื่นเรื่องราวขอลดโทษ

มาตรา 163, 72 จาก 8 เดือน กับต้องโทษฐานชิงทรัพย์ตามกฎหมายลักษณะอาชญากรรม 300, 63 และมาตรา 72 อีกคดีหนึ่งโทษ 6 ปี 8 เดือน โดยนับต่อจากคดีหลบหนีจากที่คุมขัง

2) - นักโทษเด็ดขาดชายประดิษฐ์ฯ ทูลเกล้าฯ ถวายฎีกาขอพระมหากษัตริย์โปรดเกล้าฯ การที่คณะกรรมการพิจารณาพระราชทานอภัยโทษตามพระราชกฤษฎีกาพระราชทานอภัยโทษ พ.ศ. 2486 เห็นว่าคดีเรื่องหนึ่งที่คุมขัง และชิงทรัพย์ไม่อยู่ในข่ายที่จะพิจารณาพระราชทานอภัยโทษ เพราะต้องห้ามตามมาตรา 5(3) แห่งพระราชกฤษฎีกาดังกล่าว ซึ่งมีความว่า

"ระหว่างมาควบคุมหรือกักขังอยู่ในฐานะต้องหาหรือต้องรับโทษอาญา ได้กระทำความผิดขึ้นถึงต้องรับโทษอาญาอีก หรือได้ละเมิดวินัยตามพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2479 ถึงต้องรับโทษเพี้ยนไม่น้อยกว่า 2 ครั้ง" ไม่ได้รับพระมหากษัตริย์นั้นไม่ถูก ความจริงคนควรอยู่ในข่ายพระมหากษัตริย์ตามพระราชกฤษฎีกาพระราชทานอภัยโทษ พ.ศ. 2486 ด้วยเพราะ

1. การที่คนต้องโทษเรื่องหนีจากที่คุมขังนั้นคนมิได้ถูกขังในฐานะผู้ต้องหาหรือผู้ต้องโทษอาญา แต่ถูกกักขังเป็นการลงโทษทางวินัย 21 วัน
2. คดีเรื่องชิงทรัพย์มิได้กระทำความผิดในระหว่างต้องขัง คนได้หนีการควบคุมไปแล้ว ได้กระทำความผิดภายนอกเรือนจำ มิได้กระทำความผิดในเรือนจำ

3) กระทรวงมหาดไทยพิจารณาเหตุผลที่นักโทษเด็ดขาดชายประดิษฐ์ฯ อ้างเพื่อขอให้พิจารณาลดโทษประกอบกับเอกสารหลักฐานคำชี้แจงของเจ้าหน้าที่กองทัพอากาศและความในมาตรา 5(3) แห่งพระราชกฤษฎีกาพระราชทานอภัยโทษแล้วปรากฏว่า กรณีเป็นดังที่นักโทษเด็ดขาดชายประดิษฐ์ฯ ได้ยื่นเรื่องราว จึงเห็นควรที่จะให้นักโทษเด็ดขาดชายประดิษฐ์ฯ ได้รับการลดโทษตามพระราชกฤษฎีกาดังกล่าวแต่คดีเรื่องหนึ่งที่คุมขังนั้นได้พ้นโทษเสียเมื่อวันที่ 16 มีนาคม 2486 ก่อนวันประกาศใช้พระราชกฤษฎีกาพระราชทานอภัยโทษ พ.ศ. 2486 คือวันที่ 24 มิถุนายน 2486 จึงไม่อยู่ในข่ายพระราชกฤษฎีกาดังกล่าวเหลือคดีชิงทรัพย์คดีเดียว ซึ่งอยู่ในข่ายพระมหากษัตริย์

แต่คดีนี้ทางคณะกรรมการพิจารณาพระราชทานอภัยโทษ ได้พิจารณาเห็นว่าไม่อยู่ในข่ายพระมหากษัตริย์เป็นการเสร็จเด็ดขาดไปแล้ว การที่จะ

ดำเนินการลดโทษให้นั้น กระทรวงมหาดไทยเห็นสมควรขอพระราชทานอภัยโทษ
ให้ได้ โดยอาศัยความตามมาตรา 261 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความ
อาญา รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยเห็นสมควรถวายคำแนะนำต่อพระ
มหากษัตริย์ เพื่อทรงพระมหากรุณาพระราชทานอภัยโทษลดโทษให้แก่นักโทษเด็ด
ขาดชายประดิษฐ์ฯ 1 ใน 5 ของกำหนดโทษตามเกณฑ์ในมาตรา 4 (2) แห่ง
พระราชกฤษฎีกาพระราชทานอภัยโทษ พ.ศ. 2486

4) คณะรัฐมนตรีได้ประชุมปรึกษาเมื่อวันที่ 3 ตุลาคม 2488 ลงมติ
เห็นชอบด้วยตามความเห็นของกระทรวงมหาดไทย

5) กรมเลขาธิการคณะรัฐมนตรีมีหนังสือที่ ร. 3772/2488 ลง
วันที่ 4 ตุลาคม 2488 มายังนายกรัฐมนตรีในตำแหน่งบังคับบัญชาสำนักงานราช
เลขานุการในพระองค์ คัดยอฎีกาและรายงานความเห็นของกระทรวงมหาดไทย
ความเห็นของที่ประชุมคณะรัฐมนตรี รวมทั้งเสนอพระราชหัตถเลขาพระราชทาน
อภัยโทษมาเพื่อนายกรัฐมนตรีนำเสนอผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์หากเห็นชอบ
ด้วย จึงได้นำเสนอพระราชหัตถเลขาพระราชทานอภัยโทษเพื่อลงนามต่อไป

6) สำนักงานราชเลขานุการในพระองค์ มีหนังสือที่ น. 937/2488
ลงวันที่ 9 ตุลาคม พ.ศ. 2488 ถึงเลขาธิการคณะรัฐมนตรีอัญเชิญพระ
ราชหัตถเลขาพระราชทานอภัยโทษ ซึ่งได้นำเสนอท่านผู้สำเร็จราชการแทน
พระองค์ทราบแล้ว ในพระปรมาภิไธยสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเห็นชอบด้วย และได้
ลงนามในพระราชหัตถเลขาพระราชทานอภัยโทษลดโทษให้แก่นักโทษเด็ดขาดชาย
ประดิษฐ์ฯ ความว่า

ที่ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พระที่นั่งราชกรัณยสภา

วันที่ 8 ตุลาคม พุทธศักราช 2488

ตามที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยถวายคำแนะนำไปว่านักโทษ
เด็ดขาดชายประดิษฐ์ฯ เรือนจำกลางบางขวาง เดิมเป็นพลทหารเรือประจำ
การ สังกัดกองเรือรบ ต้องโทษฐานหลบหนีที่คุมขัง โทษจำคุก 6 เดือน และโทษ

ฐานซึ่งทรัพย์สินอีกคดีหนึ่ง กำหนดโทษจำคุก 6 ปี 8 เดือน มีเหตุอันควรได้รับพระมหากรุณา จึงขอพระมหากรุณาลดโทษให้แก่นักโทษเด็ดขาดชายประดิษฐ์ฯ 1 ใน 5 ของกำหนดโทษนั้น ได้พิจารณาแล้วเห็นว่านักโทษเด็ดขาดชายประดิษฐ์ฯ ควรได้รับพระราชทานอภัยโทษลดโทษได้ตามที่ขอ ฉะนั้นให้กระทรวงมหาดไทยลดโทษให้นักโทษเด็ดขาดชายประดิษฐ์ฯ ได้

ปรีดี พนมยงค์

ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์

(ตามประกาศประธานสภาผู้แทนราษฎร ลงวันที่ 20 กันยายน พุทธศักราช 2488)

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ

นายกรัฐมนตรี

จากตัวอย่างฎีกาของนักโทษเด็ดขาดในคดีต่าง ๆ ทั้ง 4 ราย ทั้งฎีกา นักโทษที่ได้รับการปล่อยตัว และลดโทษในโทษจำคุกตลอดชีวิต และจำคุกมีกำหนด เวลา มีข้อที่น่าสังเกตรังนี้

1. จะต้องเป็นโทษที่มีค่าพิพาทษาอันถึงที่สุดแล้ว และโทษที่นักโทษ หลงเกล้าฯ ขอพระราชทานอภัยโทษตามมาตรา 259 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณา ความอาญานั้น ไม่จำเป็นต้องเป็นโทษตามกฎหมายลักษณะอาญา อาจเป็นโทษตาม กฎหมายอื่น เช่น กรณีนักโทษเด็ดขาดชายลุ่มฯ ซึ่งต้องโทษฐานขายน้ำตาลทราย ขาวเกินราคาตามประกาศของคณะกรรมการควบคุมเครื่องอุปโภคบริโภค จำคุก 5 ปี ก็ได้รับพระราชทานอภัยโทษปล่อยตัว

2. ถึงแม้ว่าคณะผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ในพระปรมาภิไธย สมเด็จพระเจ้าอยู่หัว จะมีอำนาจเด็ดขาดในอันที่จะพระราชทานอภัยโทษหรือไม่ อย่างไรก็ได้ แต่โดยความเป็นจริงตามทางปฏิบัติแล้วพบว่า คณะผู้สำเร็จราชการ

แทนพระองค์มีกลงมติเห็นชอบด้วยกับความเห็นของกระทรวงมหาดไทยและคณะรัฐมนตรีเสมอ

ค) พระราชกระแสะยกฎีกา

จากการศึกษาหลักฐานเกี่ยวกับฎีกาขอพระราชทานอภัยโทษเท่าที่ปรากฏหลักฐานคือ ระหว่าง พ.ศ. 2481-ถึง .2489 นั้นพบว่า ฎีกาขอพระราชทานอภัยโทษของนักโทษเกือบทั้งหมดนั้น คณะผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ในพระปรมาภิไธยสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว มีบัญชาให้ระงับฎีกาเกือบทั้งหมด ยกเว้นฎีกาขอพระราชทานอภัยโทษปล่อยตัวและลดโทษทั้ง 4 รายที่กล่าวมาแล้วข้างต้นเท่านั้น นอกจากนี้ยังพบว่า เหตุผลในการระงับฎีกานั้นแตกต่างกันออกไป ซึ่งกระทรวงมหาดไทยโดยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย ยึดถือหลักว่า จะต้องมิใช่เหตุผลเพียงพอและสอดคล้องกับหลักการราชทัณฑ์ และประการสำคัญที่สุด เหตุผลที่ผู้ฎีกากล่าวอ้างนั้นจะต้องไม่เป็นทานองคดีด้านคำพิพากษาของศาลที่ชอบด้วยกฎหมาย

สำหรับแนวพระราชกระแสะยกฎีกา พบทั้งโทษประเภทประหารชีวิต จากคุกตลอดชีวิต และจากคุกมีกำหนดเวลา นักโทษในแต่ละรายที่ทูลเกล้าฯ ถวายฎีกายกเหตุผลประกอบการขอพระราชทานอภัยโทษต่าง ๆ กันไป เช่น ไม่ได้กระทำความผิด ไร้เวลาเบาปัญญา เมื่อต้องโทษในเรือนจำประพฤติตนเรียบร้อย หรือมีบิดามารดา และบุตรภรรยาที่ตนต้องเลี้ยงดู เป็นต้น โดยจำแนกออกได้เป็นสามแนว ตามประเภทของโทษ ได้แก่ โทษประหารชีวิต โทษจากคุกตลอดชีวิตและโทษจากคุกมีกำหนดเวลา

(1) พระราชกระแสะยกฎีกาในโทษประหารชีวิต

แนวพระราชกระแสะยกฎีกาสำหรับโทษประหารชีวิต เป็นแนวพระราชกระแสะเพียงประการเดียวเท่าที่ปรากฏหลักฐานว่าไม่เคยมีการพระราชทานอภัยโทษลดโทษ หรือปล่อยตัวนักโทษเลย แนวการพระราชทานอภัยโทษออกมาในรูปยกฎีกาแต่เพียงประการเดียวเท่านั้น เหตุผลนักโทษที่ทูลเกล้าฯ ถวายฎีกา

นั้นนักโทษมักอ้างว่า คนกระทำผิดไปเพราะความโง่เขลาเบาปัญญา รู้เท่าไม่ถึงการณ์ หรือกระทำผิดครั้งนี้เป็นครั้งแรก ระหว่างต้องโทษอยู่ในเรือนจำ ประพฤติตนเรียบร้อย บิดามารดาบุตรภรรยาไม่มีผู้อุปการะเลี้ยงดู ส่วนเหตุผลในการยกฎิกานั้น พบว่า จำเลยผู้ถูกฎีกาเพื่อประวิงการประหารชีวิต หรือเป็นกรณีต้องห้ามตามมาตรา 262 วรรค 2 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ซึ่งให้เรื่องราวหรือคำแนะนำขอพระราชทานอภัยโทษแก่ผู้ต้องคำพิพากษาให้ประหารชีวิต ให้ถวายได้แต่เพียงครั้งเดียวเท่านั้น หรือฎีกาจำเลยเป็นทนายของคดีคำพิพากษาของศาล หรือเหตุผลของจำเลยไม่มีเหตุผลสมควรเพียงพอจะได้รับพระมหากรุณาตามหลักการราชทัณฑ์

กรณีนักโทษเด็ดขาดชายค้ำ¹

1) นักโทษเด็ดขาดชายค้ำ¹ เรือนจำกองมหันตโทษ ต้องโทษฐานฆ่าคนตายโดยเจตนา กำหนดโทษประหารชีวิต ต้องรับอาชามาถึงวันที่ 18 ธันวาคม 2481 นับได้ 2 ปี 3 เดือนเศษ ทูลเกล้าฯ ถวายฎีกาขอพระมหากรุณาพระราชทานลดโทษประหารชีวิตความว่า

ผู้ฎีกาเคยทูลเกล้าฯ ขอพระมหากรุณาพระราชทานลดโทษประหารชีวิตมาครั้งหนึ่งเป็นเวลาประมาณ 2 ปีแล้ว จนบัดนี้ยังไม่ทราบผลประการใด ผู้ฎีกาอ้างว่าการที่กระทำผิดก็เนื่องจากความโง่เขลาเบาปัญญาเห็นผิดเป็นชอบ และมีได้เกิดจากนิสัย สันดาน หรือความจงใจเจตนาเลย ระหว่างต้องรับอาชมาได้ปฏิบัติกิจการงานที่ได้รับมอบหมายมาด้วยดี และประพฤติตนเรียบร้อยตามกฎข้อบังคับทุกประการ ก่อนต้องโทษไม่เคยกระทำความผิดและประกอบอาชีพเลี้ยงครอบครัวโดยสุจริต

1 สำนักงานราชเลขาธิการในพระองค์, รวมคดีข้อยกนักโทษ พ.ศ. 2481-2483, เรื่องเสนอข้อยกนักโทษเด็ดขาดชายค้ำ¹ ขอพระราชทานลดโทษประหารชีวิต

2) กระทรวงมหาดไทยพิจารณาแล้วมีความเห็นว่า ตามข้ออ้างที่ว่าเคยถวายฎีกามาแล้วครั้งหนึ่งนั้น ไม่ปรากฏหลักฐานว่าได้เคยถวายฎีกามาเลย เท่าที่เพิ่งมายื่นฎีกาในขณะที่ทางการสั่งให้ดำเนินการประหารชีวิตครั้งนี้ ย่อมเป็นที่ตระหนักได้ว่า เพื่อประวิงการประหารชีวิตมากกว่าอื่น ยังไม่มีเหตุผลสมควรได้รับพระมหากรุณาตามหลักการราชทัณฑ์

3) คณะรัฐมนตรีได้ประชุมปรึกษาเรื่องนี้แล้ว มีความเห็นว่า ตามที่นักโทษเด็ดขาดชายค้ำๆ อ้างว่าได้เคยถวายฎีกามาครั้งหนึ่ง เมื่อประมาณ 2 ปีแล้วนั้น ไม่ปรากฏว่ามีเรื่องของนักโทษผู้นี้ผ่านมาทางกรมเลขาธิการคณะรัฐมนตรี และกรมเลขาธิการคณะรัฐมนตรี ได้พิจารณาเหตุผลในทางพระราชนิยมในการพระราชทานอภัยโทษเท่าที่มีทางกรมเลขาธิการคณะรัฐมนตรีแล้ว ไม่ปรากฏมีเรื่องทูลขอนี้พอจะยกขึ้นเพื่อเป็นทางลดโทษเทียบเคียงกับนักโทษรายนี้ได้ จึงลงมติว่ายังไม่มีความสมควรได้รับพระมหากรุณา

4) กรมเลขาธิการคณะรัฐมนตรี โดยนายดิเรก ชัยนาม เลขาธิการคณะรัฐมนตรีในเวลานั้น มีหนังสือที่ ร. 867/2482 ลงวันที่ 5 พฤษภาคม 2482 มายัง นายกรัฐมนตรี ในตำแหน่งบังคับบัญชาสำนักงานราชเลขาธิการในพระองค์ คัดยอฎีกาและรายงานความเห็นของกระทรวงมหาดไทย และความเห็นของที่ประชุมคณะรัฐมนตรี เพื่อนายกรัฐมนตรีนำเสนอคณะผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ทราบในพระปรมาภิไธยสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

5) สำนักงานราชเลขาธิการในพระองค์ โดยขุนนิรันดรชัย ราชเลขาธิการในพระองค์ มีหนังสือที่ น. 167/2482 ลงวันที่ 10 พฤษภาคม 2482 ถึง เลขาธิการคณะรัฐมนตรี ส่งคืนต้นยอฎีกา นักโทษเด็ดขาดชายค้ำๆ ขอพระราชทานลดโทษประหารชีวิต ซึ่งคณะผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ในพระปรมาภิไธย สมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้ลงมติว่า "เห็นชอบด้วยกับคำปรึกษา

1 คณะผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์เวลานั้นประกอบด้วย พระวรวงศ์เธอพระองค์เจ้าอาทิตย์ทิพอาภา และพลเอกเจ้าพระยาพิชเยนทรโยธิน

คณะรัฐมนตรี จึงให้ระงับฎีการายนี้เสีย"

กรณีนางทาทา ขอพระราชทานลดโทษประหารชีวิตนักโทษเด็ด
ขาดชายใบๆ¹

1) นางทาทา ทูลเกล้าฯ ถวายฎีกาขอพระมหากรุณาขอพระ
ราชทานอภัยโทษนักโทษเด็ดขาดชายใบๆ ผู้บุกรุกซึ่งต้องโทษประหารชีวิตฐานปล้น
และฆ่าเจ้าทรัพย์ตายให้เป็นจำคุกตลอดชีวิต

2) สำนักงานราชเลขาธิการในพระองค์ โดยขุนนิรันดรชัย
ราชเลขาธิการในพระองค์ มีหนังสือที่ น. 110/2482 ลงวันที่ 24 เมษายน
2482 มาถึงเลขาธิการคณะรัฐมนตรี ส่งเรื่องนางทาทา ขอพระราชทานอภัยโทษ
นักโทษชายใบๆ ผู้บุกรุก เพื่อคณะรัฐมนตรีดำเนินการ

3) กรมเลขาธิการคณะรัฐมนตรี โดยนายดิเรก ชัยนาม
เลขาธิการคณะรัฐมนตรี มีหนังสือที่ ร. 1180/2482 ลงวันที่ 15 สิงหาคม
2482 ถึงนายกรัฐมนตรีในตำแหน่งบังคับบัญชาสำนักงานราชเลขาธิการใน
พระองค์ รายงานชี้แจงเรื่องราวฎีกา มีความว่า

"..โดยที่ปรากฏว่านักโทษเด็ดขาดชายใบๆ เคยถวาย
ฎีกาขอพระมหากรุณาพระราชทานลดโทษประหารชีวิตมาครั้งหนึ่งแล้ว ซึ่งคณะ
รัฐมนตรีตลอดจนคณะผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ สั่งให้ระงับฎีกาเสีย และกรม
เลขาธิการคณะรัฐมนตรีได้แจ้งคำสั่งนายกรัฐมนตรี ซึ่งสั่งระงับฎีกาไปยัง
กระทรวงมหาดไทย เพื่อแจ้งให้นักโทษเด็ดขาดชายใบๆ ทราบแต่วันที่ 22
กุมภาพันธ์ 2481 แล้ว ฎีกานางทาทา ที่ถวายขึ้นมาใหม่ จึงเป็นการต้องห้ามตาม
นัยมาตรา 262 วรรค 2 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พ.ศ.
2477 ซึ่งนายกรัฐมนตรีพิจารณาแล้ว มีบัญชาให้ระงับฎีกานางทาทา ขอพระมหา

¹ สำนักงานราชเลขาธิการในพระองค์, รวมคัดย่อฎีกานักโทษ
พ.ศ.2481 ถึง พ.ศ.2483 เรื่อง ความชี้แจงเรื่องนางทาทา ขอพระราชทาน
ลดโทษประหารชีวิตนักโทษเด็ดขาดชายใบๆ

กรุณาพระราชทานลดโทษ นักโทษเด็ดขาดชายเบา เสีย"

4) สำนักงานราชเลขาธิการในพระองค์ โดยขุนนิรันดรชัย ราชเลขาธิการในพระองค์ มีหนังสือที่ น. 231/2482 ลงวันที่ 24 พฤษภาคม 2482 คอบหนังสือกรมเลขาธิการคณะรัฐมนตรีที่ ร. 1180/2482 เรื่องนำความ เสนอคณะผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ทราบในพระปรมาภิไธยสมเด็จพระเจ้า อยู่หัวแล้ว

กรณีนักโทษเด็ดขาดชายแสงหรือสังวาลย์¹

1) นักโทษเด็ดขาดชายแสงหรือสังวาลย์ ต้องโทษฐานฆ่าคน ตาย โดยความพยายามด้วยความพยายามทมิฬหมาย กำหนดโทษประหารชีวิต ต้องรับอาญาแต่วันที่ 23 กุมภาพันธ์ 2486 ถึงวันที่ 27 เมษายน 2486 เป็น เวลา 2 เดือน 2 วัน และอยู่ในระหว่างถูกคุมขังรอการประหารชีวิต ทูลเกล้าฯ ถวายฎีกาขอพระมหากษัตริย์ราชทานอภัยโทษเปลี่ยนโทษประหารชีวิตเป็นโทษ อื่นๆ โดยอ้างว่า

ผู้ฎีกาไม่เคยกระทำความผิดหรือต้องโทษมาก่อน และการ กระทำความผิดครั้งนี้ก็เนื่องด้วยโทสะจริต ถูกประจานเร้าใจให้เจ็บแค้นอย่างไม่ เป็นธรรมเหลือที่จะอดกลั้นได้อยู่เนื่อง ๆ เมื่อกระทำผิดแล้ว ได้ให้การรับ สารภาพแต่ต้นจนตลอดมา เป็นประโยชน์แก่การพิจารณาคดีนี้อยู่ แต่ ศาลทหานกรุงเทพฯ (อาญาเดิม) ไม่ยกเหตุที่ผู้ฎีการับสารภาพขึ้นพิจารณาลด หย่อนผ่อนโทษให้ผู้ฎีกาตามกฎหมายลักษณะอาญามาตรา 59 จึงขอพระราชทาน พระมหากษัตริย์

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

¹ สำนักงานราชเลขาธิการในพระองค์, รวมคดีอภัยนักโทษ พ.ศ. 2487-2489, เรื่องกระทรวงมหาดไทยขอพระราชทานอภัยโทษนักโทษเด็ดขาดชายแสง หรือสังวาลย์

2) กะชวงมหาคไทยได้สอบสวนแล้ว ปรากฏตามสำนวนการพิจารณาของศาลทหานกรุงเทพฯ (อาญาเดิม) ว่าผู้คิกงได้ให้การรับสารภาพแต่ชั้นสอบสวนจนถึงชั้นพิจารณา และศาลทหานกรุงเทพฯ (อาญาเดิม) ได้พิพากงให้ประหารชีวิตผู้คิกงตามกคหมายลักสนะอาญามาตรา 250, 256 โดยถือการรับสารภาพของผู้คิกงเป็นสำคัญ แต่ทงได้หยิบยกการรับสารภาพของผู้คิกง ซึ่งนับได้ว่าเป็นประโยชน์แก่การพิจารณาของศาลอันเป็นเหตุปรานีประการหนึ่งตามกคหมายลักสนะอาญามาตรา 59 ชั้นพิจารณาด้วยไม่ คารับสารภาพ ซึ่ง เป็นประโยชน์แก่การพิจารณาถือเป็นเหตุปรานีลดหย่อนผ่อนโทษให้จำเลยไว้เป็นบันทัดถานแล้ว... กะชวงมหาคไทยเห็นว่ข้อที่ศาลทหานกรุงเทพฯ (อาญาเดิม) ละเลยไม่หยิบยกชั้นพิจารณาลดหย่อนผ่อนโทษให้ั้น ถ้าได้วินิจฉัยเทียบเคียงกับคำพิพากงศาลทหานบ้นทัดถานดังกล่าวข้างต้นแล้ว กรณีผู้คิกงก็อยู่ในเหตุปรานีอันควรได้ลดหย่อนผ่อนโทษตามกคหมายลักสนะอาญามาตรา 59

อนึ่ง ปรากฏตามสำนวนการสอบสวนว่า ผู้คิกงเคยรับราชการ เป็นนายทหานชั้นสัญญาบัตรมียศเป็นร้อยโท ตำแหน่งยกบัตรทหานบกที่ 3 ถูกปลดออกจากราชการถานมัวหมอง เรื่องก่อการชบดเมื่อ ร.ส. 130 สำหรับเหตุในข้อนี้ที่ควนพิจารณาก็คือ ในข้อที่ผู้คิกงได้มีส่วนเกี่ยวข้องในการก่อการชบดเมื่อ ร.ส. 130 จนถูกปลดออกจากราชการทหาน เพราะการก่อการชบดเมื่อ ร.ส. 130 นั้น รัคบาลในระบอบรัคธมฺนุญนี้ได้ถือเป็นคณงามความคิสำคันประการหนึ่งในทางการเมือง จนถึงกับได้มีการล้างมณทินโทษให้ผู้ก่อการชบดเมื่อ ร.ส. 130 ตามพระราชบัญญัติล้างมณทินผู้กระทงผิดทางการเมือง ร.ส. 130 พุทธลักราช 2475 กะชวงมหาคไทยเห็นว่ผู้ก่อการชบดเมื่อ ร.ส. 130 ที่ได้รับโทษไปแล้ว ยังได้รับการล้างมณทินโทษ ผู้คิกงซึ่งได้มีส่วนเกี่ยวข้องในการก่อการชบดเมื่อ ร.ส. 130 จนถึงกับต้องถูกปลดออกจากราชการทหาน เมื่อต้องโทษประหารชีวิตเช่นนี้ ก็ควนได้รับประโยชน์ในทางลดหย่อนผ่อนโทษตามนโยบายนี้ด้วย

โดยเหตุผลดังกล่าว รัคมนตรีว่การกะชวงมหาคไทย อาลัยว่ขนาดตามประมวนกคหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 267 จึงได้ถววยค้แนะนำว่ ควนพระราชทหานอภัยโทษให้แก่นักโทษเต็ดชวคชายแสง

หรือสังวาลย์ตามที่ทูลเกล้าฯ ถวายตีกลับมาโดยเปลี่ยนโทษประหารชีวิตเป็นโทษจำคุกตลอดชีวิต

3) คณะรัฐมนตรีได้ประชุมปรึกษาเรื่องนี้โดยละเอียดตลอดแล้ว ลงมติไม่เห็นชอบในการที่จะพระราชทานอภัยลดโทษให้แก่นักโทษเด็ดขาดชายแสงหรือสังวาลย์ฯ ตามที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยถวายคำแนะนำมา และเห็นความเห็นคงเป็นไปตามคำพิพากษาศาลทนายกรุงเทพฯ (อาญาเดิม) ได้พิจารณาพิพากษาแล้ว

4) กรมเลขาธิการคณะรัฐมนตรี มีหนังสือที่ ร. 8788/2486 ลงวันที่ 20 พฤศจิกายน 2486 มายังนายกรัฐมนตรี ในตำแหน่งบังคับบัญชาสำนักงานราชเลขาธิการในพระองค์ คัดยอฎีกาพร้อมทั้งรายงานความเห็นของกระทรวงมหาดไทย และความเห็นของที่ประชุมคณะรัฐมนตรี เพื่อนายกรัฐมนตรีนำเสนอคณะผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ฯ ในพระปรมาภิไธยสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

5) สำนักงานราชเลขาธิการในพระองค์ โดยพันตรีสเทวนิรันดร ราชเลขาธิการในพระองค์ มีหนังสือที่ น. 905/2486 ลงวันที่ 24 พฤศจิกายน 2486 ถึงนายทวี บุณยเกตุเลขาธิการคณะรัฐมนตรี ส่งคืนต้นย่อเรื่องกระทรวงมหาดไทยขอพระราชทานอภัยโทษให้นักโทษเด็ดขาดชายแสงหรือสังวาลย์ฯ ซึ่งคณะผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ฯ ลงมติในพระปรมาภิไธยสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวไว้ในต้นว่า "ได้พิจารณาแล้ว เห็นชอบด้วยกับคณะรัฐมนตรี จึงให้ยกคดีการรายนี้เสีย"

ควรสังเกตว่าข้อเท็จจริงในรายงานความเห็นของกระทรวงมหาดไทยนั้น เห็นชอบที่จะให้มีการพระราชทานอภัยโทษแก่นักโทษ แต่ที่ประชุมคณะรัฐมนตรีลงมติไม่เห็นชอบด้วยกับความเห็นของกระทรวงมหาดไทย

1 คณะผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์เวลานั้นประกอบด้วยพระวรวงศ์เธอพระองค์เจ้าอาทิตย์ทิพอาภา และนายปรีดี พนมยงค์

และคณะผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์มีความเห็นตามที่ประชุมคณะรัฐมนตรี อาจกล่าวได้ว่า การพิจารณาเรื่องราวฎีกาของนักโทษในคดีทั้งหลายคณะผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์มักยึดถือความคิดเห็นของที่ประชุมคณะรัฐมนตรีหรือรัฐบาลเป็นหลัก

กรณีนักโทษเด็ดขาดชายคั่งๆ¹

1) นักโทษเด็ดขาดชายคั่งๆ เรือนจำจังหวัดเลย ต้องโทษสถานค่าคนตายโดยเจตนา กำหนดโทษประหารชีวิต ขอพระมหากรุณาพระราชทานลดโทษประหารชีวิตว่า

ผู้ดีกาไม่ได้กระทำความผิด การที่ถูกศาลพิพากษาลงโทษ ก็เพราะผู้ดีกาไม่มีพยานหลักฐานสืบหักล้างพยานโจทก์ได้ ผู้ดีกาไม่เคยประพฤติดนินาให้เป็นที่เดือนร้อนแก่บ้านเมืองหย่างใด ทั้งผู้ดีกามีบิดามารดาและบุตรภริยาที่จะต้องอุปการะ จึงขอพระมหากรุณาพระราชทานลดโทษประหารชีวิต

2) กะชวงมหาดไทยได้พิจารณาแล้ว เห็นว่าตามที่ผู้ดีกาอ้างว่ามีได้กระทำความผิด แต่ต้องถูกศาลพิพากษาลงโทษ เพราะไม่มีพยานหลักฐานมาสืบหักล้างพยานโจทก์นั้น เป็นทานองคัดค้านคำพิพากษาของศาล ย่อมไม่เป็นการสมควรได้รับพระราชทานอภัยโทษตามหลักการราชทัณฑ์ สมควรระงับดีกาเสีย

3) โดยคำสั่งนายกรัฐมนตรี ได้พิจารณาเรื่องนักโทษเด็ดขาดชายคั่งๆ ขอพระมหากรุณาพระราชทานลดโทษประหารชีวิตรายนี้แล้วเห็นชอบตามความเห็นของกะชวงมหาดไทย

4) กรมเลขาธิการคณะรัฐมนตรี โดยนายทวี บุญยเกตุ เลขานุการคณะรัฐมนตรี มีหนังสือที่ ร. 806/2486 ลงวันที่ 30 มกราคม 2486

1 สำนักงานราชเลขาธิการในพระองค์, รวมคดีข้อยฎีกานักโทษ พ.ศ.2484 ถึง พ.ศ.2486 เรื่องนักโทษเด็ดขาดชายคั่งๆ ขอพระราชทานลดโทษประหารชีวิต

ถึงนายกรัฐมนตรี ในตำแหน่งบังคับบัญชาสำนักงานราชเลขาธิการในพระองค์ คัด
ย่อติกาพร้อมทั้งรายงานความเห็นของกะชวงมหาดไทย และความเห็นของ
นายกรัถมนตรี เพื่อนายกรัถมนตรีนำเสนอคณะผู้สำเร็จราชการแทน
พระองค์ชาวในพระปรมาภิไธยสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

5) สำนักงานราชเลขาธิการในพระองค์ โดยพันตรีสเทวก
นิรันดร ราชเลขาธิการในพระองค์ มีหนังสือที่ น.603/2486 ลงวันที่ 3
กุมภาพันธ์ 2486 มาถึงเลขาธิการคณะรัฐมนตรี ส่งคืนคืนย่อนักโทสเด็คขาด
ชายคุดๆ ขอพระราชทานลดโทษประหารชีวิต ซึ่งคณะผู้สำเร็จราชการแทน
พระองค์ลงมติในพระปรมาภิไธยสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวไว้ในต้นย่อ ความว่า
"ได้พิจารณาแล้ว ปรากฏว่าติการายนี้เป็นการค้า
ค้าพิพากษาของศาล ไม่มีทางที่จะยกขึ้นพิจารณา จึงเห็นชอบด้วยกับนายกรัถมนตรี
ให้ระงับติการายนี้เสีย"

(ลงพระนาม) อาทิตย์

(ลงชื่อ) ปรีดี พนมยงค์

2 ก.พ. 86

จากข้อเท็จจริงในฎีกาตัวอย่างของนักโทษ ซึ่งต้องโทษประหาร
ชีวิตทั้ง 4 ราย ซึ่งคณะผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ลงมติในพระปรมาภิไธย
สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวให้ระงับฎีกาทั้งหมดนั้น มีข้อสังเกตที่น่าสนใจอยู่ประการหนึ่ง
ว่า เหตุผลที่นักโทษกล่าวอ้างในการขอพระราชทานอภัยโทษ จะต้องไม่เป็นการ
โต้แย้งคัดค้านคำพิพากษาของศาล ซึ่งถือว่าชอบด้วยกฎหมาย มิฉะนั้นจะถือเป็น
ฎีกาที่ต้องห้ามไม่สมควรได้รับพระมหากรุณาตามหลักการราชทัณฑ์ เช่นฎีกาของนัก
โทษเด็คขาดชายคุดๆ ซึ่งอ้างเหตุผลว่าตนไม่ได้กระทำความผิด การที่ศาลพิพากษาลง
โทษตน เพราะไม่มีพยานหลักฐานมาสืบหักล้างพยานโจทก์ เป็นต้น

(2) พระราชกระแสฎีกาในโทษจำคุก

แนวพระราชกระแสฎีกาพหุทั้งในกรณีโทษจำคุกตลอดชีวิต และโทษจำคุกมีกำหนดเวลา สำหรับหลักการสำคัญที่จะปลดปล่อยหรือลดโทษนักโทษนั้น ถือหลักว่านักโทษจะต้องมีพฤติการณ์ที่แสดงให้เห็นเด่นชัดว่าได้กลับประพฤติตนเป็นพลเมืองดีถึงขนาด ซึ่งเมื่อปล่อยไปแล้วจะไม่เป็นภัยต่อสังคม ปรดพิจารณาตัวอย่างดังนี้

กรณีนักโทษเด็ดขาดชายจำง่า กับพวก 49 คน¹

นักโทษเด็ดขาดชายจำง่า เรือนจำกองลโทษ ต้องโทษฐานฆ่าคนตาย กำหนดโทษตลอดชีวิต กับพวก 49 คน ทูลเกล้าฯ ถวายฎีกาขอพระมหากรุณาพระราชทานอภัยโทษว่า

ผู้ฎีกากับพวกได้กระทำผิดจนถูกศาลพิพากษาลงโทษจำคุกตลอดชีวิตทุก ๆ คน เนื่องจากเห็นผิดเป็นชอบ และไม่ได้ได้รับความอบรมสั่งสอน ระหว่างต้องรับอาญาผู้ฎีกากับพวกได้รับความสั่งสอน และรู้สึกสำนึกในความผิดเข็ดหลาบเกรงกลัวต่ออาญาแล้ว และคนกับพวกต้องโทษสถานหนัก ทำให้หมดหวังที่จะดำรงชีวิตต่อไป จึงขอพระมหากรุณาพระราชทานอภัยโทษหรือลดโทษให้เบาลง เพื่อให้มีโอกาสออกไปกระทำความดี และประกอบอาชีพประพฤติดนเป็นพลเมืองดีต่อไป

2) กระทรวงมหาดไทย พิจารณาแล้วมีความเห็นว่านักโทษเด็ดขาดชายจำง่า กับพวกรวม 49 คนยังไม่มีพฤติการณ์ที่แสดงให้เห็นชัดว่ากลับประพฤติตนเป็นพลเมืองดีถึงขนาดซึ่ง เมื่อปล่อยไปแล้วจะไม่ไปก่ออานสันติสุขของประชาชน ฉะนั้นจึงยังไม่มีเหตุอันสมควรได้รับพระมหากรุณาแต่อย่างใด

¹ สำนักงานราชเลขาการในพระองค์, รวมคัดย่อฎีกานักโทษ พ.ศ. 2481- พ.ศ. 2483 เรื่องนักโทษเด็ดขาดชายจำง่า กับพวกขอพระราชทานอภัยโทษ

3) คณะรัฐมนตรีได้ประชุมปรึกษาแล้วลงมติว่ายังไม่เห็นสมควรได้รับพระมหากรุณา

4) กรมเลขาธิการคณะรัฐมนตรี โดยหลวงอรรถสารประสิทธิ์ รักษาการแทนเลขาธิการคณะรัฐมนตรี มีหนังสือที่ ร. 583/2482 ลงวันที่ 19 เมษายน 2482 มายังนายกรัฐมนตรี ในตำแหน่งบังคับบัญชาสำนักงานราชเลขาธิการในพระองค์ คัดยอฎีกาพร้อมทั้งรายงานความเห็นของกระทรวงมหาดไทย และความเห็นของคณะรัฐมนตรี เพื่อนายกรัฐมนตรีนำเสนอคณะผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ทราบในพระปรมาภิไธยสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

5) สำนักงานราชเลขาธิการในพระองค์ โดยขุนนิรันดร์ชัย ราชเลขาธิการในพระองค์ มีหนังสือที่ น. 142/2482 ลงวันที่ 2 พฤษภาคม 2482 มายังเลขาธิการคณะรัฐมนตรี ส่งคืนต้นยอฎีกานักโทษเด็ดขาดชายจำง่าขอพระราชทานอภัยโทษซึ่งคณะผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ลงมติในพระปรมาภิไธยสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวว่า "ได้พิจารณาแล้วเห็นชอบด้วยกับคำปรึกษา คณะรัฐมนตรี ให้ระงับฎีการายนี้เสีย"

กรณีนักโทษเด็ดขาดชายง่วนฮวดฯ¹

1) นักโทษเด็ดขาดชายง่วนฮวดฯ เรือนจำกองลหุโทษ ต้องโทษฐานพยายามฆ่าเจ้าพนักงานผู้กระทำการตามหน้าที่ และมีอาวุธปืนไม่รับอนุญาต กำหนดโทษ 16 ปี กับจำคุกปรับอีก 200 วัน ขอพระมหากรุณาพระราชทานอภัยโทษว่า การที่ผู้ฎีกาต้องรับโทษในคดีนี้เนื่องจากถูกใส่ร้าย ความจริงผู้ฎีกามีได้กระทำความผิดตามคดีที่กล่าวหา และศาลพิพากษาวางโทษผู้ฎีกาหนักเกินไป ก่อนต้องโทษผู้ฎีกาประกอบอาชีพโดยสุจริตมิได้กระทำความผิดใด ๆ เลย

¹ สำนักงานราชเลขาธิการในพระองค์ รวมคัดยอฎีกานักโทษ พ.ศ. 2481-2483 เรื่องเสนอขอยอนักโทษเด็ดขาดชายชั้นฯ ขอพระราชทานลดหย่อนผ่อนโทษกับนักโทษรายอื่นรวม 6 ราย

จึงขอพระมหากรุณาพระราชทานลดโทษให้น้อยลง เพื่อให้มีโอกาสออกไปประพาศ
คนเป็นพลเมืองดีต่อไป

2) กระทรวงมหาดไทยพิจารณาแล้วมีความเห็นว่า ฎีกานี้มีข้อ
ความเป็นทานองคัดค้านคำพิพากษาของศาล ซึ่งดำเนินการพิจารณาเสร็จเด็ดขาด
ไปโดยชอบแล้ว ข้อที่ว่าศาลพิพากษาลงโทษรุนแรงเกินไปก็เป็นเรื่องที่อยู่ใน
ดุลยพินิจของศาลโดยเฉพาะ ระหว่างต้องรับอาญาอยู่ก็ยังไม่ปรากฏพฤติการณ์ว่า
กลับประพาศคนเป็นพลเมืองดีถึงขนาด ซึ่งเมื่อปล่อยไปแล้วจะไม่เป็นภัยต่อสังคม
ฉะนั้นจึงยังไม่มีเหตุผลสมควรได้รับพระมหากรุณาตามหลัก
การราชทัณฑ์

3) คณะรัฐมนตรีได้ประชุมปรึกษาเรื่องขอพระราชทานอภัย
โทษรายนี้แล้ว ลงมติว่ายังไม่มีเหตุผลสมควรได้รับพระมหากรุณา

4) กรมเลขาธิการคณะรัฐมนตรี โดยหลวงอรรถสารประสิทธิ์
รักษาการแทนเลขาธิการคณะรัฐมนตรี มีหนังสือที่ ร.677/2482 ลงวันที่ 21
เมษายน 2482 นำส่งฎีกาและเอกสารการสอบสวนฎีกาพร้อมทั้งรายงานความ
เห็นของกระทรวงมหาดไทยและความเห็นของคณะรัฐมนตรี เพื่อนายกรัฐมนตรีนำ
เสนอคณะผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ทราบในพระปรมาภิไธยสมเด็จพระเจ้าอยู่
หัว

5) สำนักงานราชเลขาธิการในพระองค์ โดยขุนนิรันดร์ชัย
ราชเลขาธิการในพระองค์มีหนังสือที่ น. 148/2482 ลงวันที่ 2 พฤษภาคม 2482
มายังเลขาธิการคณะรัฐมนตรี ส่งคืนต้นข้อยุฎีกานักโทษเด็ดขาดชายง่วนฮวดฯ ขอ
พระราชทานลดหย่อนผ่อนโทษ ซึ่งคณะผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ลงมติในพระ
ปรมาภิไธยสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว "เห็นชอบด้วยกับคำปรึกษาของคณะรัฐมนตรี ให้
ระงับฎีการายนี้เสีย"

กรณีนักโทษเด็ดขาดชายสังวาลย์ฯ¹

1) นักโทษเด็ดขาดชายสังวาลย์ฯ เรือนจำกองมหันตโทษ ต้องโทษฐานฆ่าคนตายโดยเจตนาและฐานวิ่งราวทรัพย์ กำหนดโทษ 20 ปี 9 เดือน 20 วัน ต้องรับอาญาถึงวันที่ 18 กุมภาพันธ์ 2487 นับได้ 1 ปี 10 เดือนเศษ ทูลเกล้าฯถวายฎีกาขอพระราชทานลดหย่อนโทษว่า การกระทำผิดครั้งนี้ก็เนื่องจากความโง่เขลาและโทษระหว่างต้องรับอาญาผู้ฎีกาได้รับการอบรมสั่งสอนจนรู้สึกสำนึกตัวเกรงกลัวเข็ดหลาบต่ออาญา และได้ตั้งใจทำการงานประพฤติตนเรียบร้อยตามกฎข้อบังคับของเรือนจำทุกประการ จึงขอพระมหากษัตริย์พระราชทานอภัยโทษให้น้อยลงเพื่อได้มีโอกาสออกไปประกอบอาชีพเลี้ยงบิดามารดาและครอบครัวต่อไป

2) กระทรวงมหาดไทยได้พิจารณาตามหลักการราชทัณฑ์แล้วมีความเห็นว่า ผู้ฎีกามีกำหนดโทษถึง 20 ปี 9 เดือนเศษ และเพิ่งต้องรับอาญาเพียง 1 ปีเศษเท่านั้น ระยะการอบรมในเรือนจำยังน้อย ระหว่างต้องรับอาญาก็ไม่ปรากฏพฤติการณ์ว่ากลับประพฤติตนเป็นพลเมืองดีถึงขนาด ซึ่งเมื่อปล่อยไปแล้วจะไม่เป็นภัยต่อสังคม ข้อที่อ้างว่าได้ปฏิบัติกิจการงานของเรือนจำที่มอบหมายให้กระทำมาโดยเรียบร้อยนั้น ทางการก็ได้ให้ผลตอบแทนโดยเลื่อนชั้นชั้นให้เป็นการเห็นใจอยู่แล้ว ยังไม่มีเหตุผลสมควรได้รับพระมหากษัตริย์

3) คณะรัฐมนตรีได้ประชุมปรึกษาเรื่องขอพระราชทานอภัยโทษรายนี้แล้ว ลงมติว่ายังไม่มีความสมควรได้รับพระมหากษัตริย์

4) กรมเลขาธิการคณะรัฐมนตรี โดยหลวงอรรถสารประสิทธิ์ รักษาการแทนเลขาธิการคณะรัฐมนตรี มีหนังสือที่ ร.677/2482 ลงวันที่ 21 เมษายน 2482 ถึงนายกรัฐมนตรีในตำแหน่งบังคับบัญชาสำนักงานราชเลขาธิการในพระองค์ คัดยอฎีกาและรายงานความเห็นของกระทรวงมหาดไทยความเห็นของคณะรัฐมนตรี เพื่อนายกรัฐมนตรีนำเสนอคณะผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ทราบในพระปรมาภิไธยสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

¹ เรื่องเดียวกัน.

5) สำนักงานราชเลขาณการในพระองค์ โดยขุนนิรันดรชัย ราชเลขาณการในพระองค์ มีหนังสือที่ น.148/2482 ลงวันที่ 2 พฤษภาคม 2482 ถึงเลขาธิการคณะรัฐมนตรี ส่งคืนต้นข่อยฎีกานักโทษเด็ดขาดชายสังวาลย์ ขอพระราชทานลดหย่อนผ่อนโทษ ซึ่งคณะผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ ในพระปรมาภิไธยสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ลงมติไว้ในต้นข่อย "เห็นชอบด้วยกับคำปรึกษา คณะรัฐมนตรี ให้ระงับฎีการายนี้เสีย"

กรณีนักโทษเด็ดขาดชายรายๆ¹

1) นักโทษเด็ดขาดชายรายๆ เรือนจำกองมหันตโทษต้องโทษฐานปล้นทรัพย์ กำหนดโทษ 20 ปี ต้องรับอาญามาถึงวันที่ 15 กุมภาพันธ์ 2481 นับได้ 2 ปี 10 เดือนเศษ ขอพระมหากษัตริย์พระราชทานอภัยโทษว่า

ผู้ฎีกาและจำเลยอื่นต้องหาในคดีเดียวกัน แต่ศาลพิพากษาปล่อยตัวจำเลยอื่นพ้นข้อหาไป และกล่าวพิพากษาลงโทษผู้ฎีกา ทั้งที่หลักฐานและข้อต่อสู้ของผู้ฎีกาดีกว่า เวลานี้รู้สึกเกรงกลัวเข็ดหลาบต่ออาญาแล้ว และบุตรภรรยาไม่มีผู้อุปถัมภ์ดูแลให้ได้รับความสุข จึงขอพระมหากษัตริย์พระราชทานลดหย่อนผ่อนโทษในโอกาสที่พระมหากษัตริย์เสด็จสู่พระมหานคร เพื่อจักได้ออกไปประกอบอาชีพเลี้ยงครอบครัว และประพฤติดนเป็นพลเมืองดีต่อไป

2) กระทรวงมหาดไทยพิจารณาแล้วมีความเห็นว่าการพิพากษาคดีนั้นยอมเป็นอาญาหน้าทีของศาล ที่จะใช้ดุลพินิจโดยเฉพะ ข้อที่ว่าไม่มีใครทามาหาเลี้ยงบุตรภรรยาก็เป็นเหตุธรรมดาของครอบครัวผู้ต้องโทษโดยทั่วไป ระหว่างที่ผู้ฎีกาต้องรับอาญาก็ยังไม่ปรากฏพฤติการณ์ที่แสดงให้เห็นว่ากลับประพฤติดนเป็นพลเมืองดีถึงขนาด อันเป็นเหตุสมควรได้รับพระมหากษัตริย์ตามหลักการราชทัณฑ์

¹ สำนักงานราชเลขาณการในพระองค์, รวมคัดข่อยฎีกานักโทษ พ.ศ. 2481-2483, เรื่อง เสนอข่อยนักโทษเด็ดขาดชายขมา ขอพระราชทานอภัยโทษและนักโทษรายอื่นรวม 6 ราย

3) คณะรัฐมนตรีได้ประชุมปรึกษาเรื่องขอพระราชทานอภัยโทษรายนี้แล้ว ลงมติว่ายังไม่มีเหตุอันควรได้รับพระมหากรุณา

4) กรมเลขาธิการคณะรัฐมนตรี โดยนายดิเรก ชัยนาม เลขาธิการคณะรัฐมนตรี มีหนังสือที่ ร.1447/2482 ลงวันที่ 22 พฤษภาคม 2482 ถึงนายกรัฐมนตรี ในตำแหน่งบังคับบัญชาสำนักงานราชเลขาธิการในพระองค์ คัดย่อฎีกาและรายงานความเห็นของกระทรวงมหาดไทย และความเห็นของคณะรัฐมนตรี เพื่อนายกรัฐมนตรีนำเสนอคณะผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ทราบในพระปรมาภิไธยสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

5) สำนักงานราชเลขาธิการในพระองค์ โดยขุนนิรันดร์ชัย ราชเลขาธิการในพระองค์ มีหนังสือที่ น.229/2482 ลงวันที่ 24 พฤษภาคม 2482 ถึงเลขาธิการคณะรัฐมนตรี ส่งคืนต้นย่อฎีกานักโทษเค็ดขาดชายรวยๆ ขอพระราชทานอภัยโทษ ซึ่งคณะผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ในพระปรมาภิไธยสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ลงมติไว้ว่า "เห็นชอบด้วยกับคำปรึกษาของคณะรัฐมนตรีให้ระงับฎีการายนี้เสีย"

จากตัวอย่างฎีกานักโทษซึ่งต้องโทษจากทั้ง 4 ราย ซึ่งคณะผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ มีบัญชาให้ระงับหมดทุกรายนั้นอาจสรุปได้ว่า

1. เหตุผลในการขอพระราชทานอภัยโทษของนักโทษทั้ง 4 รายนั้น มักเป็นเหตุผลว่าต้องการที่จะออกไปประกอบอาชีพเลี้ยงตนเองและบุตรภรรยาต่อไป ซึ่งเมื่อพิจารณาหลักการราชทัณฑ์แล้ว ยังไม่ถือว่าเป็นเหตุอันควรกรุณา
2. เหตุผลที่นักโทษมักกล่าวอ้างว่า บุตรภรรยาบิดามารดาไม่มีผู้อุปการะเลี้ยงดูนั้น ตามหลักการราชทัณฑ์เห็นว่าเป็นเหตุธรรมดาโดยทั่วไปของผู้ต้องโทษ ไม่ถือว่าเป็นเหตุอันควรกรุณาตามหลักการราชทัณฑ์
3. อนึ่ง เมื่อพิจารณาภาพรวมแล้วพบว่าสำหรับนักโทษซึ่งต้องโทษจากคุก ไม่ว่าจะ เป็นโทษจากตลอดชีวิต หรือจากคุกมีกำหนดเวลานั้น มีหลักเกณฑ์สำคัญว่าในระหว่างต้องรับอาญาจะต้องมีพฤติกรรมที่แสดงว่ากลับประพฤติตนเป็นพลเมืองดีถึงขนาดซึ่งเมื่อปล่อยไปแล้วจะไม่เป็นภัยต่อสังคม

อนึ่ง ก่อนที่จะกล่าวถึงการพระราชทานอภัยโทษเป็นการทั่วไปในลำดับต่อไป เห็นจะละเว้นเสียมิได้ที่จะต้องกล่าวถึงการพระราชทานพระราชแสงเกี่ยวกับฎีกาครั้งสำคัญซึ่งผ่านทางคณะผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ในรัชกาลนี้ ได้แก่ กระพระราชทานพระราชกระแส "ยกฎีกา" นักโทษในคดีกบฏ พ.ศ. 0482 ซึ่งนับเป็นคดีกบฏสะเทือนขวัญมากที่สุดคดีหนึ่งในประวัติศาสตร์ไทย นับแต่ได้มีการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 เป็นต้นมา

คดีก่อการกบฏในครั้งนั้นได้อุบัติขึ้นในราวเดือนมกราคม และ กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2481 ในสมัยรัฐบาลจอมพลแปลก พิบูลสงคราม เมื่อได้มีการจับกุมบุคคลต่าง ๆ จำนวน 52 คน ฐานกบฏเพื่อเปลี่ยนแปลงระบอบการปกครอง วันที่ 2 กุมภาพันธ์ 2481 รัฐสภาได้ตราพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลพิเศษ พ.ศ. 2481 เพื่อพิจารณาคดีกบฏ โดยมีสาระสำคัญว่า

"มาตรา 4 ให้ตั้งศาลพิเศษขึ้นศาลหนึ่ง มีอำนาจพิจารณาพิพากษาบรรดาคดีที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดฐานกบฏ เพื่อที่จะเปลี่ยนแปลงระบอบการปกครอง และเปลี่ยนแปลงรัฐบาลด้วยใช้กำลังบังคับไม่ว่าผู้ต้องหาจะเป็น พลเรือนหรือทหารมียศชั้นใด ๆ ก็ดี"

"มาตรา 7 ศาลพิเศษมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีได้ทุกกฎหมาย และให้หาวิธีพิจารณาคดีศาลทหารมาใช้โดยชอบโดยม"

"มาตรา 8 คดีพิพากษาของศาลพิเศษนี้ เป็นเด็ดขาดบังคับคดีได้ทันที ไม่มีอุทธรณ์ฎีกา"

"มาตรา 9 ถ้ามีปัญหาค้างในเรื่องอำนาจศาล ให้ศาลพิเศษเป็นผู้วินิจฉัยชี้ขาดปัญหานั้น"

วันที่ 20 พฤศจิกายน 2482 ศาลพิเศษได้พิพากษาประหารชีวิตนักโทษในคดีกบฏจำนวน 23 คน แต่พระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมขุนชัยนาทนเรนทรซึ่งต่อมาได้รับพระราชทานฐานันดรศักดิ์เป็นกรมพระยาชัยนาทนเรนทร) พลโทพระยาเทพหัสดินทร์ และร้อยเอกขุนชำนาญยุทธศิลป์เคยมีความดีความชอบมาก่อน จึงลดโทษให้เหลือจากคุกตลอดชีวิต คงมีผู้ถูกตัดสินประหารชีวิตทั้งสิ้น 18 คน จากคุกตลอดชีวิต 27 คน และพิพากษายกฟ้อง 7 คน เมื่อผู้พิพากษาลงจากบัลลังก์แล้ว เจ้าหน้าที่ศาลได้นำแบบพื่อพระราชทานอภัยโทษมาให้แก่นักโทษประหารชีวิตกรอกและ

ลงนามเพื่อทูลเกล้าฯ ขอพระราชทานอภัยโทษต่อคณะผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์
ปรากฏว่าคณะผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ในเวลานั้นซึ่งประกอบด้วยพระองค์
เจ้าอาทิตย์ทิพอาภา และพลเอกเจ้าพระยาพิธโยธิน ได้ลงมติให้
"ยกฎีกา" ของนักโทษประหารชีวิตทั้ง 18 คนนั้นเสีย

ต่อมาได้มีการบังคับการให้เป็นไปตามคำพากษาสำหรับนักโทษประหาร
ชีวิตทั้ง 18 คนนั้น

สำหรับจำเลยทั้ง 27 คนชีวิตต้องคำพิพากษาจากตลอดชีวิต เมื่อ
สงครามโลกครั้งที่สองใกล้จะสิ้นสุดลง โดยฝ่ายอักษะกำลังตกเป็นผู้แพ้ในสงคราม
รัฐบาลจอชพลแบลค พิบูลสงครามก็ได้แพ้เสียงในสภา นายควง อภัยวงศ์จึงเข้า
ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีแทน พร้อมกันนั้นก็ได้มีการพระราชทานอภัยโทษแก่นัก
โทษการเมืองทุกรุ่น รวมระยะเวลาที่นักโทษจากตลอดชีวิตได้รับโทษทั้งสิ้น 5 ปี
เศษ สำหรับพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระยาชัยนาทนเรนทรซึ่งรับโทษจากคุณเป็น
เวลา 4 ปีเศษนั้น เมื่อได้รับการปล่อยตัวออกมาแล้ว ก็ยังต้องไปรายงานต่อตัว
เจ้าหน้าที่ตำรวจสันติบาลเป็นประจำ

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

โดยสรุปทั้งหมดก็คือ ภาพรวมของการพระราชทานอภัยโทษเป็นรายบุคคลในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดลเป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาภาค 7 ว่าด้วยอภัยโทษ เปลี่ยนโทษหนักเป็นเบา และลดโทษซึ่งคณะผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ในพระปรมาภิไธยสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว อาศัยอำนาจตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 55 ประกอบหลักเกณฑ์และวิธีการในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาภาค 7 ว่าด้วยอภัยโทษ เปลี่ยนโทษหนักเป็นเบาและลดโทษมาตรา 259 ถึงมาตรา 267 ซึ่งแนวฎีกาที่หลูเกล้าๆ ขอพระราชทานอภัยโทษมีทั้งประหารชีวิต และจำคุก ส่วนแนวสั่งฎีกานั้นส่วนมากเป็นการสั่งระงับฎีกาเกือบทั้งหมดโดยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยจะเป็นเพียงผู้ถวายความเห็นและคำแนะนำเท่านั้น คณะผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์มีอำนาจเด็ดขาดที่จะสั่งอภัยโทษหรือไม่อย่างไรก็ได้ แต่ในทางปฏิบัติแล้วพบว่า คณะผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์มักลงมติให้อภัยโทษหรือระงับฎีกาตามความเห็นของคณะรัฐมนตรีเสมอ ถึงแม้ว่าในบางกรณีความเห็นของกระทรวงมหาดไทยจะขัดแย้งกับความเห็นของคณะรัฐมนตรีก็ตาม

ส่วนที่ 2 การพระราชทานอภัยโทษเป็นการทั่วไป

รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดลนั้นแม้จะเป็นช่วงเวลาที่ไม่ยาวนานนักที่สั้นมาก แต่ปรากฏว่าได้มีการพระราชทานอภัยโทษเป็นการทั่วไปในโอกาสอันเป็นมิ่งมงคลต่าง ๆ ของบ้านเมืองถึง 9 ครั้ง เช่น การพระราชทานอภัยโทษเป็นการทั่วไปในโอกาสที่เสด็จขึ้นทรงราชย์เป็นพระมหากษัตริย์ ในโอกาสเฉลิมขวัญเสารับงานวันชาติ หรือในโอกาสพระราชพิธีเฉลิมพระชนมพรรษา เป็นต้น

จากการศึกษาหลักฐานเกี่ยวกับการพระราชทานอภัยโทษเป็นการทั่วไปทั้ง 9 ครั้ง แสดงให้เห็นว่าแนวความคิดและรูปแบบของการพระราชทานอภัยโทษเป็นการทั่วไปได้เปลี่ยนแปลงไปจากรัชกาลก่อนบางประการ กล่าวคือการตรากฎหมายอภัยโทษในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ซึ่งต้องกระทำผ่านกระบวนการนิติบัญญัติโดยคำแนะนำยินยอมของสภาผู้แทนราษฎรนั้น

ได้เปลี่ยนไปอยู่ในอำนาจของฝ่ายบริหารโดยตราเป็นพระราชกฤษฎีกาพระราชทานอภัยโทษ โดยอาศัยอำนาจตามความในมาตรา 55 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยาม ซึ่งเคยกล่าวมาแต่ต้นประกอบมาตรา 56 ดังนี้

"มาตรา 55 พระมหากษัตริย์ทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจที่จะพระราชทานอภัยโทษ"

"มาตรา 56 พระมหากษัตริย์ทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจที่จะตราพระราชกฤษฎีกาโดยไม่ขัดต่อกฎหมาย"¹

ทั้งนี้ปรากฏว่าพระราชกฤษฎีกาพระราชทานอภัยโทษเกือบทุกฉบับได้นำมาตรา 55 อันเป็นที่มาของการใช้พระราชอำนาจในการพระราชทานอภัยโทษมากล่าวอ้างไว้ในตอนต้นของพระราชกฤษฎีกาเสมอ

การพระราชทานอภัยโทษเป็นการทำไปทั้ง 9 ครั้งมีรายละเอียดดังนี้

ครั้งที่ 1 การพระราชทานอภัยโทษเนื่องในโอกาสที่เสด็จขึ้นทรงราชย์เป็นพระมหากษัตริย์แห่งราชอาณาจักรสยาม ในรูปของพระราชกฤษฎีกาพระราชทานอภัยโทษ พุทธศักราช 2478 ลงวันที่ 9 กรกฎาคม พุทธศักราช 2478 ซึ่งคณะผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ในพระบรมราชูปถัมภ์โดยพระมหากษัตริย์ ให้ตราพระราชกฤษฎีกาขึ้นไว้โดยมีนายพันเอก พระยาพลพลพยุหเสนา นายกรัฐมนตรี เป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ

เหตุผลในการพระราชทานอภัยโทษ มีดังนี้

"โดยที่ได้เสด็จขึ้นทรงราชย์เป็นพระมหากษัตริย์แห่งราชอาณาจักรสยาม ทรงคำนึงถึงบุคคลที่ต้องราชทัณฑ์อันควรได้รับพระมหากรุณาธิคุณและอภัยโทษ เพื่อให้โอกาสที่จะบำเพ็ญตนเป็นพลเมืองดีเป็นประโยชน์แก่ประเทศชาติบ้าน

¹ สำนักงานเลขาธิการรัฐสภา, รวมกฎหมายรัฐธรรมนูญ, หน้า 34.

เมืองสีบโป"1

ครั้งที่ 2 การพระราชทานอภัยโทษเนื่องในโอกาสเฉลิมขวัญสำหรับงานวันชาติ โดยตราเป็นพระราชกฤษฎีกาพระราชทานอภัยโทษ พุทธศักราช 2485 ลงวันที่ 23 มิถุนายน พุทธศักราช 2485 โดยคณะผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ในพระปรมาธิไธยสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 55 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ให้ตราพระราชกฤษฎีกาขึ้นไว้

เหตุผลในการตราพระราชกฤษฎีกาฉบับนี้ ความว่า

"โดยที่ซึ่งพระราชดำริเห็นว่า เพื่อเป็นการเฉลิมขวัญสำหรับงานวันชาติ และเพื่อเป็นการสดุดะพระมหากรุณาธิคุณในสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและความเมตตากรุณาของคณะรัฐบาลปัจจุบัน สมควรถวายอภัยโทษให้แก่บุคคลที่ต้องราชทัณฑ์เพื่อให้เกิดโอกาสที่จะบำเพ็ญตนเป็นพลเมืองดีเป็นประโยชน์แก่ชาติบ้านเมืองสีบโป"2

มีข้อน่าสังเกตว่า การตราพระราชกฤษฎีกาพระราชทานอภัยโทษครั้งนี้ มีระยะเวลาห่างจากการพระราชทานอภัยโทษครั้งแรกถึง 7 ปี

ครั้งที่ 3 การพระราชทานอภัยโทษเนื่องในโอกาสเฉลิมขวัญสำหรับงานวันชาติ โดยตราเป็นพระราชกฤษฎีกาพระราชทานอภัยโทษ พุทธศักราช 2486 ลงวันที่ 22 มิถุนายน พุทธศักราช 2486 โดยมีเหตุผลในการพระราชทานอภัยโทษเช่นเดียวกับการพระราชทานอภัยโทษครั้งก่อน

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

1 ประชุมกฎหมายประกาศ เล่ม 48 (ภาค 1) (กฎหมาย พ.ศ. 2478 ตอน): 933.

2 ราชกิจจานุเบกษา 59 (24 มิถุนายน 2485): 1313.

ครั้งที่ 4 การพระราชทานอภัยโทษเนื่องในโอกาสประเทศไทยตก
อยู่ในภาวะสงครามเป็นเวลานาน เป็นเหตุให้ผู้หย่อนความคิดหรือรู้เท่าไม่ถึง
การณ์ขาดหนีราชการทหารและตำรวจ จึงอภัยโทษให้แก่บุคคลที่ต้องรับโทษเพราะ
ขาดหนีราชการทหารดังกล่าว โดยตราเป็นพระราชกฤษฎีกาพระราชทานอภัยโทษ
พุทธศักราช 2487 ลงวันที่ 9 พฤศจิกายน พุทธศักราช 2487

เหตุผลในการพระราชทานอภัยโทษครั้งนี้ ความว่า

"โดยเหตุที่ซึ่งพระราชดำริเห็นว่าประเทศไทยตกอยู่ในภาวะสงคราม
เป็นเวลานาน เป็นเหตุให้ผู้หย่อนความคิดหรือรู้เท่าไม่ถึงการณ์ ขาดหนี
ราชการทหารและตำรวจไปและ เพื่อเป็นการสดุดพระมหากษัตริย์คุณในสมเด็จพระ
พระเจ้าอยู่หัว สมควรอภัยโทษตามคำปรึกษาของคณะรัฐบาลให้แก่บุคคลที่ต้องรับ
โทษเพราะขาดหนีราชการดังกล่าวแล้ว เพื่อให้มีโอกาสที่จะบำเพ็ญตนเป็นพล
เมืองดีเป็นประโยชน์แก่ประเทศชาติสืบไป"¹

การพระราชทานอภัยโทษครั้งนี้แตกต่างกับการพระราชทานอภัยโทษใน
รูปของพระราชบัญญัติยกความผิดให้แก่ทหารและตำรวจที่ขาดหนีราชการทหารใน
รัชกาลก่อน ซึ่งเป็นการพระราชทานอภัยโทษในรูปของการนิรโทษกรรม ซึ่งให้
"ยกเว้นความผิดเสีย มิให้ฟ้องร้องเอาโทษ"

ครั้งที่ 5 การพระราชทานอภัยโทษเนื่องในโอกาสพระราชพิธีเฉลิม
พระชนมพรรษา โดยตราเป็นพระราชกฤษฎีกาพระราชทานอภัยโทษ พุทธศักราช
2487 ลงวันที่ 20 กันยายน พุทธศักราช 2487 โดยมีเหตุผลในการพระราชทาน
อภัยโทษว่า

"โดยที่ซึ่งพระราชดำริเห็นว่า ในโอกาสแห่งพระราชพิธีเฉลิมพระ
ชนมพรรษา พุทธศักราช 2487 เพื่อเป็นการเฉลิมขวัญวันประชากรของชาติ

¹ ราชกิจจานุเบกษา 61 (9 พฤศจิกายน 2487): 490.

และ เพื่อเป็นการแสดงพระมหากรุณาธิคุณในสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สมควรถวาย
โทษาให้แก่บุคคลผู้ต้องราชทัณฑ์ เพื่อให้โอกาสที่จะบำเพ็ญตนเป็นพลเมืองดีเป็น
ประโยชน์แก่ชาติบ้านเมืองสืบไป"¹

เหตุผลเบื้องหลังในการตราพระราชกฤษฎีกาพระราชทานอภัยโทษฉบับ
นี้ นายพลตำรวจเอก อุดล อุดลเดชจรัส อธิบดีกรมตำรวจในเวลานั้น ได้เสนอ
ความคิดเห็นมายังรัฐบาลว่า ในโอกาสแห่งพระราชพิธีเฉลิมพระชนมพรรษา พุทธ
ศักราช 2487 นี้ สมควรจะได้พระราชทานอภัยโทษให้แก่นักโทษเด็ดขาดที่ต้อง
โทษอยู่ในคดีเกี่ยวกับกบฏและจลาจลตามที่ได้มีพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลพิเศษขึ้น
พิจารณาและพิพากษาทั้งสามคราว คือตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลพิเศษ พุทธ
ศักราช 2476 พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลพิเศษ พุทธศักราช 2476 แก้ไขเพิ่มเติม
พุทธศักราช 2478 กับพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลพิเศษ พุทธศักราช 2481 และนัก
โทษในคดีความผิดอื่นทั่วไป ทั้งนี้มุ่งเน้นนักโทษเด็ดขาดที่ต้องคำพิพากษาเกี่ยวแก่
การกบฏและจลาจลเป็นหลัก

รัฐบาลได้พิจารณาข้อเสนอของอธิบดีกรมตำรวจแล้วเห็นชอบด้วย จึง
ได้นำความกราบเรียนผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์เพื่อพิจารณา²

ครั้งที่ 6 การพระราชทานอภัยโทษเนื่องในพระราชพิธีเฉลิมพระ
ชนมพรรษา พุทธศักราช 2488 ตามพระราชกฤษฎีกาพระราชทานอภัยโทษ พุทธ
ศักราช 2488 ลงวันที่ 19 กันยายน พุทธศักราช 2488 เหตุผลในการพระราช
ทานอภัยโทษมีว่า

ศูนย์วิทยทรัพยากร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

- 1 ราชกิจจานุเบกษา 61 (20 กันยายน 2487): 594.
- 2 ไพโรจน์ ชัยนาม, บทกฎหมายและเอกสารสำคัญในทางการเมือง
ของประเทศไทย (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์,
2519) หน้า 373.

โดยที่ทรงพระราชดำริเห็นว่า พระราชพิธีเฉลิมพระชนมพรรษา พุทธศักราช 2488 นี้ตรงกับวาระที่พระองค์ทรงบรรลุนิติภาวะ เพื่อเป็นการเฉลิมขวัญประชากรของชาติ และเป็นการแสดงพระมหากรุณาธิคุณสมควรอภัยโทษแก่บุคคลที่ต้องราชทัณฑ์ เพื่อเป็นโอกาสแก่บุคคลเหล่านั้นจะได้บำเพ็ญตนเป็นพลเมืองดีเป็นประโยชน์แก่ประเทศชาติสืบไป

ครั้งที่ 7 การพระราชทานอภัยโทษเนื่องในโอกาสพระราชทานรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2489 โดยตราเป็นพระราชกฤษฎีกาพระราชทานอภัยโทษ พุทธศักราช 2489 ลงวันที่ 10 พฤษภาคม พุทธศักราช 2489 โดยมีเหตุผลว่า

"โดยที่เป็นการสมควรพระราชทานอภัยโทษแก่บุคคลที่ต้องราชทัณฑ์เนื่องในโอกาสพระราชทานรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2489 เพื่อเป็นการเฉลิมขวัญประชากรของชาติ จะได้เป็นโอกาสแก่บุคคลเหล่านั้นที่จะบำเพ็ญตนเป็นพลเมืองดี เป็นประโยชน์แก่ ประเทศชาติสืบไป"²

พระราชกฤษฎีกาพระราชทานอภัยโทษเป็นการทั่วไปฉบับนี้เป็นพระราชกฤษฎีกาฉบับแรกและฉบับสุดท้ายที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล ได้ทรงใช้พระราชอำนาจในการพระราชทานอภัยโทษตามรัฐธรรมนูญด้วยพระองค์เอง³ หลังจากที่ทรงบรรลุนิติภาวะและเสด็จนิวัตพระมหานครแล้วในวันที่ 5 ธันวาคม พ.ศ. 2488 เพราะหลังจากการประกาศใช้พระราชกฤษฎีกาพระราชทานอภัยโทษนี้ได้ไม่ครบหนึ่งเดือนเต็ม ในวันที่ 9 มิถุนายน พ.ศ. 2489 ก็เสด็จสวรรคต นำความโศกสลดมาสู่พสกนิกรทั้งประเทศ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

1 ราชกิจจานุเบกษา 62 (20 กันยายน 2488): 547.

2 ราชกิจจานุเบกษา 63 (10 พฤษภาคม 2489): 2.

3 ตามมาตรา 77 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2489 ซึ่งบัญญัติว่า "พระมหากษัตริย์ทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจในการพระราชทานอภัยโทษ"

กล่าวโดยสรุปทั้งหมดก็คือ นับแต่เปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 เป็นต้นมา แนวความคิดและรูปแบบของการใช้พระราชอำนาจในการพระราชทานอภัยโทษของพระมหากษัตริย์ก็เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม จากการใช้พระราชอำนาจในลักษณะ เด็ดขาดและเป็นอิสระมาสู่การใช้พระราชอำนาจตามขอบเขตในรัฐธรรมนูญ อย่างไรก็ตามความขัดแย้งระหว่างพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวและรัฐบาลเกี่ยวกับการพระราชทานอภัยโทษ ทำให้แนวความคิดเกี่ยวกับการใช้พระราชอำนาจในการพระราชทานอภัยโทษยังไม่เป็นที่ยุติ แม้แต่ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวอันหมดล พระองค์ก็ได้ทรงใช้พระราชอำนาจในการพระราชทานอภัยโทษด้วยพระองค์เอง จำต้องมีคณะผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์เป็นผู้กระทำการแทนในพระปรมาภิไธยพระมหากษัตริย์

อย่างไรก็ดี เมื่อได้มีการประกาศใช้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาพุทธศักราช 2477 แล้ว แนวความคิดและรูปแบบของการใช้พระราชอำนาจในการพระราชทานอภัยโทษ จึงเริ่มเป็นที่แน่นอนลงตัวโดยการพระราชทานอภัยโทษเป็นรายบุคคลนั้นเป็นไปตามหลักเกณฑ์ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ภาค 7 ว่าด้วยการอภัยโทษ เปลี่ยนโทษหนักเป็นเบา และลดโทษทั้งนี้ขึ้นตอนในการขอพระราชทานอภัยโทษได้เปลี่ยนแปลงไปเพื่อให้เหมาะแก่สมัย

ส่วนการพระราชทานอภัยโทษเป็นการทั่วไป ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามีได้บัญญัติถึงหลักเกณฑ์และวิธีการไว้ จึงต้องยึดถือตามโบราณราชประเพณีในการพระราชทานอภัยโทษที่สืบต่อกันมา ซึ่งในระยะแรกนั้นการพระราชทานอภัยโทษเป็นการทั่วไป กระทำผ่านกระบวนการนิติบัญญัติโดยคำแนะนำยินยอมของสภาผู้แทนราษฎร ครั้นล่วงมาในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวอันหมดล การพระราชทานอภัยโทษเป็นการทั่วไป จึงกระทำผ่านฝ่ายบริหาร โดยตราเป็นพระราชกฤษฎีกาพระราชทานอภัยโทษ

ในต้นรัชกาลพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชพระองค์ปัจจุบัน การใช้พระราชอำนาจในการพระราชทานอภัยโทษตามรัฐธรรมนูญทั้งในรูปของการพระราชทานอภัยโทษเป็นรายบุคคล และการพระราชทานอภัยโทษเป็นการทั่วไป ก็ยังต้องกระทำผ่านทางคณะผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ในพระปรมาภิไธยพระมหากษัตริย์ ครั้นพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จพระราชดำเนินกลับมาจาก

ต่างประเทศมาประทับในประเทศไทยเป็นการถาวร ใน พ.ศ. 2495 แล้วจึงได้
ทรงใช้พระราชอำนาจในการพระราชทานอภัยโทษตามรัฐธรรมนูญด้วยพระองค์เอง
โดยบริบูรณ์ การพระราชทานอภัยโทษทั้งรายบุคคลและเป็นการทั่วไป จึงปรากฏ
รูปโฉมอย่างที่เราเห็นในทุกวันนี้

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย